

RAHOITUSTARKASTUS
FINANSINSPEKTIONEN
FINANCIAL SUPERVISION

Markkinavalvonta

SELVITYS LISTAYHTIÖIDEN VUODEN 2006 IFRS-TILINPÄÄTÖKSISTÄ

19.10.2007

Markkinavalvonta

Sisällysluettelo

1 Yhteenveto	3
2 Selvityksen tavoitteet ja valvonnan menetelmät	6
3 Listayhtiöiden tilinpäätösinformaatio kehittynt - tilinpäätöksissä kuitenkin edelleen parannettavaa	8
3.1 Tilinpäätöksen esittäminen IAS 1:n vaatimusten mukaan	8
3.2 Yrityshankinnoista ja liikearvon arvonalentumistestauksesta esitettävät tiedot	10
3.3 Osakeperusteiset kannustinjärjestelmät.....	14
3.4 Segmenttiraportointi.....	15
4 Omaisuuserien arvonalentumistestaukset käytännössä	19
4.1 Rahavirtaa tuottavan yksikön määrittelemisen tasoon kiinnitettävä huomiota.....	19
4.2 Arvonalentumisviitteiden seurantaan panostettava	20
4.3 Näkökohtia käyttöarvon laskentaan.....	22
4.4 Arvonalentumisprosessin ja sen vaiheiden dokumentointi osittain puutteellista.....	26
5 Muita valvontahavaintoja	27
5.1 Pankkien lainakannan arvostuksessa kehitettävää.....	27
5.2 Sijoituskiinteistöihankintojen laskennallisen verovelan käsittely epäyhtenäistä	27

Liitteet:

- Liite 1. Vuonna 2006 yrityskauppoja tehneet yhtiöt ja vertailutiedot vuodelta 2005
- Liite 2. Suurimmat liikearvot ja liikearvon osuus omasta pääomasta 31.12.2006 ja vertailutiedot vuodelta 2005
- Liite 3. Yhden ensisijaisen segmentin raportoineet yhtiöt
- Liite 4. Yhtiöt, jotka ovat esittäneet maantieteellisen segmentin ensisijaisena segmenttinään

Selvityksestä lisätietoja antavat

- 3.1. Tilinpäätöksen esittäminen IAS 1:n vaatimusten mukaan
- Tiina Visakorpi, puhelin 010 831 5383
 - Minna Toiviainen, puhelin 010 831 5219
- 3.2 Yrityshankinnoista ja liikearvon arvonalentumistestauksesta esitettävät tiedot
- Sirkku Palmuaro, puhelin 010 831 5325
 - Riitta Pelkonen, puhelin 010 831 5420
- 3.3 Osakeperusteiset kannustinjärjestelmät
- Hannu Kajomaa, puhelin 010 831 5346
- 3.4 Segmenttiraportointi
- Tiina Visakorpi, puhelin 010 831 5383
- 4 Omaisuuserien arvonalentumistestaukset käytännössä
- Virpi Haaramo, puhelin 010 831 5355
- 5.1 Pankkien lainakannan arvostuksessa kehitettävää
- Hannu Kajomaa, puhelin 010 831 5346
 - Leila Kanninen, puhelin 010 831 5370
- 5.2 Sijoituskiinteistöihankintojen laskennallisen verovelan käsittely epäyhtenäistä
- Riitta Pelkonen, puhelin 010 831 5420.

Markkinavalvonta

1 Yhteenveto

Listayhtiöiden tilinpäätösinformaatio kehittynyt - tilinpäätöksissä kuitenkin edelleen parannettavaa

Ratan selvityksen mukaan listayhtiöiden vuoden 2006 IFRS-tilinpäätösinformaatio on kehittynyt edelliseen vuoteen verrattuna, joskin tietojen esittämisessä on edelleen parantamisen varaa. Osana selvitystä Rata tarkasteli myös *IAS 36 Omaisuuserien arvon alentuminen* -standardin soveltamista yhtiöissä. Kyseinen standardi on keskeisessä asemassa, kun arvioidaan omaisuuserien tasearvoja. Standardin soveltamisen käytännön ratkaisuihin oli vaihtelua eri yhtiöiden välillä. Valituilla ratkaisuilla saattaa olla vaikutusta arvonalentumistestausten tuloksiin.

Selvityksen yhtenä tavoitteena oli arvioida, olivatko yhtiöt kehittäneet tilinpäätösraportointiaan niillä osa-alueilla, jotka Rata nosti esille vuoden 2005 tilinpäätöksiä koskevassa selvityksessään. Osa-alueita olivat yrityshankinnat, liikearvon arvonalentumistestaukset, osakeperusteiset kannustinjärjestelmät ja segmenttiraportointi. Toisena tavoitteena oli saada tietoa ja arvioida arvonalentumistestauksia sääntelevän IAS 36:n keskeisten vaatimusten soveltamista. Rata kävi selvitystä varten läpi 80 yhtiön tilinpäätöksiä näistä eri näkökulmista.

Ratan tavoitteena on edistää korkealaatuisen taloudellisen informaation antamista markkinoille sijoittajien päätöksenteon tueksi. Rata pitää tärkeänä, että yhtiöt hyödyntävät tilinpäätösinformaation kehitystyössä tämän selvityksen havaintoja. Rata tulee myös jatkossa puuttumaan näihin asioihin osana yhtiökohtaista tilinpäätösvalvontaa.

Edellistä vuotta laajemmat tiedot laatimisperiaatteista ja muista liitetiedoista

Vuoden 2006 tilinpäätökset olivat edellisen vuoden tilinpäätöksiä laajemmat sekä laatimisperiaatteiden että muiden liitetietojen osalta. Tilinpäätösten laatimisperiaatteiden yksilöllisyyteen on kuitenkin tarpeen kiinnittää huomiota, koska laatimisperiaatteista ei edelleenkään aina käy ilmi, miten niissä selvitetty asia liittyy yrityksen liiketoimintaan. Myös johdon harkintaa koskevien tilanteiden tunnistaminen ja johdon harkinnan käytöstä kertominen on tärkeää, sillä nämä tiedot auttavat sijoittajia ymmärtämään, miten harkinta on vaikuttanut tilinpäätösosien luokitteluun ja arvostamiseen.

Liikearvon kirjaamiseen johtaneet tekijät raportoitu riittävällä tasolla vain puolella yhtiöistä

Yrityshankintoja koskevat liitetiedot olivat edelleenkin osittain puutteelliset monilla yhtiöillä. Muun muassa liikearvon kirjaamiseen johtaneista tekijöistä annetut tiedot olivat riittävällä tasolla vain puolella yhtiöistä. Rata selvitti myös, mille omaisuus- ja velkaerille vuoden 2006 yrityshankintojen hankintamenoa oli kohdistettu. Aineettomille hyödykkeille kohdennettu osuus oli varsin vähäinen. Aineettomien hyödykkeiden yksilöiminen on siten edelleenkin haaste yhtiöille. Aineettomien hyödykkeiden tunnistaminen ja kirjaaminen taseeseen pienentää liikearvon määrää ja siten myös riskiä siitä, että liikearvon määrä joudutaan myöhemmin alentamaan, jos odotuksen mukaiset synergiaedut tai muut edut eivät toteudu.

Markkinavalvonta

Liikearvon arvonalentumistestausten liitetiedot parantuneet

Liikearvon arvonalentumistestauksista esitetyt liitetiedot olivat listayhtiöissä parantuneet edelliseen vuoteen nähden. Merkittävin parannus oli herkkyyssanalyysitietojen esittäminen edellisvuotta avoimemmin. Muutamien yhtiöiden herkkyyssanalyysitiedoista kävi selkeästi ilmi, minkä suuruiset muutokset liiketoiminnallisissa oletuksissa, esimerkiksi katetasoissa, voisivat saada aikaan arvonalentumiskirjauksen.

Segmenttiraportoinnissa ei muutosta

Yhtiöt eivät olleet muuttaneet merkittävästi raportoitavien segmenttien määrittelyä tilinpäätösten 2005 ja 2006 välillä. Ainoastaan muutama yhtiö oli lisännyt raportoitavien segmenttien lukumäärää tarkoituksenaan selventää ja parantaa sijoittajille annettavaa informaatiota. Edelleen lähes kolmannes yhtiöistä raportoi vain yhden ensisijaisen segmentin. Ruotsalaiset ja norjalaiset pienet yhtiöt raportoivat enemmän ensisijaisia segmenttejä kuin suomalaiset yhtiöt. Tanskalaisten pienten yhtiöiden raportointikäytäntö on lähempänä suomalaista. Suomalaiset listayhtiöt ovat Ratan näkemyksen mukaan valinneet niukan segmenttiraportointikäytännön, jota tulisi kehittää avoimempaan suuntaan.

Omaisuserien arvonalentumistestausten käytännöt vaihtelivat

Omaisuserien arvonalentumistestaukset ovat tärkeä osa listayhtiöiden tilinpäätöksen laadintaprosessia. Testauksen tavoitteena on varmistaa, että omaisuserät ovat taseessa oikeassa arvossaan ja mahdolliset arvonalentumiset havaitaan oikea-aikaisesti. Esimerkiksi taseessa olevat liikearvot, joita ei IFRS-tilinpäätöksessä poisteta säännönmukaisin poistoin, sisältävät riskin siitä, että ne eivät poistu taseesta, vaikka niihin ei enää kohdistu tulonodotuksia. Tämän vuoksi liikearvot testataan mahdollisen arvonalentumisen havaitsemiseksi säännöllisin väliajoin. Suomalaisten listayhtiöiden tilinpäätöksiin 31.12.2006 sisältyi liikearvoa yhteensä 13 miljardia euroa, josta vuoden 2006 yrityshankinnoista syntynyttä uutta liikearvoa oli 1,6 miljardia euroa.

IAS 36:n mukaan arvonalentumisen arviointi tehdään omaisuserän tai rahavirtaa tuottavan yksikön tai yksiköiden ryhmien tasolla ja perustuu näiden käyttöön (käyttöarvo) tai myyntiin. IAS 36 antaa arvonalentumistestauksia varten määritettävän rahavirtaa tuottavan yksikön käyttöarvon laskennasta vain periaatteita, eikä yksityiskohtaisia teknisiä ohjeita. Tästä johtuen standardin mukaisten arvonalentumistestausten suorittaminen on ollut haasteellista.

Rahavirtaa tuottavien yksiköiden määrittelemisen liittyy kiinteästi kunkin yhtiön liiketoimintaan. Standardi määrittää rahavirtaa tuottavan yksikön sellaiseksi omaisuseräryhmäksi, jonka kerryttämät rahavirrat ovat pitkälti riippumattomia muiden yksiköiden rahavirroista. Selvityksen perusteella Ratalle syntyi käsitys, että tulorahavirtojen riippumattomuutta ei aina ole arvioitu huolellisesti. Tämän seurauksena testaus saattaa tapahtua sellaisella tasolla, jolla arvonalentumista ei havaita.

Rahavirtojen diskonttauskorona oli yleisesti käytetty pääomakustannusten painotettua keskiarvoa. Diskonttauskoron komponenttien määrittämistekniikat vaihtelivat kuitenkin eri yhtiöiden välillä.

Markkinavalvonta

Päättymätöntä aikaperiodia voidaan käyttää perustelluissa tilanteissa

Liikearvon arvonalentumistestauksissa yhtiöt ovat soveltaneet yleisesti mallia, jossa vastaisten rahavirtojen nykyarvo perustuu ns. ikuisuusolettamaan (aikaperiodi on päättymätön tai ääretön). Tällöin käyttöarvon ns. jäännösosan nykyarvo määritetään Gordonin mallilla. Kun rahavirtaa tuottava yksikkö sisältää liikearvoa tai taloudelliselta vaikutusajaltaan rajoittamattomia hyödykkeitä, tulee yhtiön arvioida, synnyttävätkö liikearvo ja em. aineettomat hyödykkeet tulevia rahavirtoja siten, että yhtiö voi perustellusti katsoa, että koko rahavirtaa tuottavan yksikön taloudellinen vaikutusaika on rajoittamaton. Käytännön yksittäisissä soveltamistilanteissa mallin antamaan tulokseen vaikuttavat ennusteperiodin pituuden lisäksi myös vastaisen rahavirran taso, käytettävä diskonttauskorko ja kasvuvauhti.

Arvonalentumista ennakoivien viitteiden seurannassa parannettavaa

Arvonalentumista ennakoivien viitteiden seurannan organisoinnissa yhtiöillä on Ratan näkemyksen mukaan parannettavaa. Viitteiden arviointi ja dokumentointi oli parhaissa yhtiöissä sisällytetty vastuunjakoon ja viitteiden arviointiin osallistuivat sekä taloushallinnon että liiketoimintayksiköiden edustajat. Vain harva yhtiö oli yksityiskohtaisesti kuvannut ja dokumentoinut arvonalentumistestauksen prosessin. Prosessin eri vaiheiden dokumentointi ja johtopäätösten järkevyydestä tarkastelu ovat kuitenkin jatkuvuuden ja tulosten oikeellisuuden kannalta keskeisiä toimenpiteitä.

Pankkien lainakannan arvostamisessa kehitettävää

Rata havaitsi, että pankkien soveltamat tilinpäätöksen laatimisperiaatteet perustuivat myönnettyjen luottojen osalta osittain vakavaraisuuslaskennan vaatimuksiin. Vakavaraisuuslaskennassa ollaan siirtymässä uuteen Basel II mukaiseen laskentaan, joka perustuu odotetun tappion käsitteeseen. IAS 39 säännökset puolestaan perustuvat syntyneiden tappioiden, joista on jo objektiivista näyttöä, käsitteeseen. Ratan havaintojen mukaan säännösten väliset erot johtivat tarkastelun kohteina olleissa pankeissa siihen, että arvonalentumisten määrä tilinpäätöksissä ei aina ollut yhdenmukainen IAS 39:n vaatimusten kanssa.

Markkinavalvonta

2 Selvityksen tavoitteet ja valvonnan menetelmät

Selvityksen tavoitteet

Ratan selvityksen yhtenä tavoitteena oli arvioida, olivatko yhtiöt kehittäneet tilinpäätösraportointiaan niillä painopistealueilla, jotka Rata nosti esiin vuoden 2005 tilinpäätöksiä koskevassa selvityksessään. Painopistealueita olivat yrityshankinnat, liikearvon arvonalentumistestaukset, osakeperusteiset kannustinjärjestelmät ja segmenttiraportointi.

Selvityksen toisena tavoitteena oli saada tietoa ja arvioida arvonalentumistestauksia sääntelevän IAS 36:n keskeisten vaatimusten soveltamista.

Selvityksen kohderyhmä

Ratan tilinpäätösvalvonnan piiriin kuuluvat suomalaiset listayhtiöt, joiden arvopapereita on julkisen kaupankäynnin kohteena säännellyillä markkinoilla Euroopan talousalueella. Tilinpäätöshetkellä 31.12.2006 yhtiöitä oli 135. Näistä yhtiöistä selvityksen piiriin tuli 80 yhtiötä, joiden tilinpäätöksiä käytiin läpi edellä mainituista eri näkökulmista. Tarkemmat yhtiöiden lukumäärät eri osa-alueilla käyvät ilmi tämän selvityksen lukujen 3-4 alaviitteistä.

Selvitys kohdistui IFRS-standardien mukaan laadittuihin konsernitilinpäätöksiin.

Selvitysmenetelmät

Tietojen esittämiseen liittyvää raportoinnin kehittymistä arvioitiin analysoimalla valittujen yhtiöiden tilinpäätökset edellisen vuoden painopistealueilta.

IAS 36:n soveltamista koskeva analyysi puolestaan perustui valituille yhtiöille lähetettyyn kyselelyyn. Kyselyn tavoitteena oli saada tietoa standardin soveltamisen sellaisista osa-alueista, jotka eivät käy ilmi julkistetuista tilinpäätöksistä. Yhtiöiden valintakriteereinä käytettiin liikearvon suhdetta omaan pääomaan, aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden osuutta taseesta ja aineettomien (pl. liikearvo) osuutta taseesta 31.12.2006. Otokseen sisältyvät yhtiöt edustivat eri kokoluokkia ja toimialoja, ja niiden yhteenlaskettu markkina-arvo (31.12.2006) oli 27 % OMX Nordic Exchange Helsinki Oy:ssä listattujen yhtiöiden markkina-arvosta.

Lisäksi Rata selvitti pankkien lainakannan arvostusta ja sijoituskiinteistöyhtiöiden laskennallisen verovelan käsittelyä kiinteistöhankintojen yhteydessä.

Rata tulee jatkossa puuttumaan selvityksen yhteydessä esiin nousseisiin asioihin osana yhtiökohtaista tilinpäätösvalvontaa.

Markkinavalvonta

Ratan muu tilinpäätösvalvonta

Rata soveltaa tilinpäätösvalvonnassaan valvontamenetelmiä, jotka on määritelty CESR:n tilinpäätösvalvontastandardeissa.¹ Standardien mukaan tilinpäätösvalvonta on riskiperusteista valvontaa, jossa yhtiöiden valinta valvonnan kohteeksi perustuu lähtökohtaisesti riskiin. Riskiä arvioidaan yhtäältä yhtiöön liittyvien tekijöiden näkökulmasta ja toisaalta siitä näkökulmasta, olisiko tilinpäätökseen sisältyvällä mahdollisella olennaisella virheellä vaikutusta markkinoiden luottamukseen yhtiöiden julkistamaa taloudellista informaatiota kohtaan.

Ratan riskiperusteiseen tilinpäätösvalvontaan valittiin 20 yhtiön vuoden 2006 tilinpäätökset. Yhtiöiden valinnassa käytettiin kriteereinä mm. yhtiön markkina-arvoa, toimialaa ja taloudellista asemaa, sekä Ratan aikaisempia havaintoja yhtiön taloudellisesta raportoinnista. Valvonnassa tarkasteltaviksi toimialoiksi valittiin metsäteollisuus, informaatioteknologia, elintarviketeollisuus ja viestintä.

Tilinpäätösten läpikäynti suoritettiin käyttäen eurooppalaisten tilinpäätösvalvojien yhteistyössä kehittämää kysymyslistaa. Kysymyslista kattaa kaikki voimassaolevat IFRS-standardit ja keskittyy tietojen esittämiseen tilinpäätöksessä. Läpikäydyistä yhtiöistä noin puolella nousi esiin kysymyksiä, jotka jäivät julkisen informaation perusteella epäselviksi. Rata jatkaa näiden asioiden selvittämistä yhtiöiden kanssa. Tilinpäätösten läpikäynnissä tehtyjä havaintoja on käytetty myös selvityksen analyysin tukena.

Valvonta-asioita käsitellään kansainvälisellä foorumilla

Ratan tilinpäätösvalvontaprosessiin kuuluu olennaisena osana valvonnassa esiin tulleiden tilinpäätöskysymysten käsittely muiden eurooppalaisten tilinpäätösvalvojien kokouksissa (EECS)². Tällä tavoin edistetään sekä IFRS-standardien yhdenmukaista soveltamista eri maissa että valvontapäätösten ja valvojien kantojen yhdenmukaisuutta. Muun muassa osa tämän selvityksen sisältämistä kannanotoista on käsitelty tällä foorumilla.

Valvojien tekemistä päätöksistä on osa julkaistu 5.4.2007³. Päätösten julkistamisen tavoitteena on, että markkinaosapuolet saavat tietoa siitä, mihin eurooppalaiset valvojat ovat tilinpäätösvalvonnassaan kiinnittäneet huomiota. Uusia päätöksiä julkistetaan jatkossa säännöllisin väliajoin.

¹ CESR (Committee of European Securities Regulators) on Euroopan arvopaperimarkkinavalvojien komitea. CESR:n ensimmäinen valvontastandardi "Enforcement of Standards on Financial Information in Europe" on julkaistu 12.3.2003 (ref. [CESR/03-073](#)). CESR:n toinen valvontastandardi "Co-ordination of Enforcement Activities" on julkaistu 22.4.2004 (ref. [CESR/03-317c](#)). Lisäksi CESR on julkaissut viimeksi mainitun valvontastandardin soveltamisohjeen "Guidance for Implementation of Co-ordination of Enforcement of Financial Information" 28.10.2004 (ref. [CESR/04-257b](#)).

² EECS (European Enforcers Coordination Sessions) on CESR:n taloudellisen raportoinnin kysymyksiin keskittyvä työryhmä, jonka tehtävänä on edistää IFRS-standardien yhdenmukaista soveltamista Euroopassa.

³ Linkki tietokannan julkistamista koskevaan lehdistötiedotteeseen ([CESR/07-163](#))

Linkki otteeseen tietokannasta ([CESR/07-120](#))

3 Listayhtiöiden tilinpäätösinformaatio kehittynyt - tilinpäätöksissä kuitenkin edelleen parannettavaa

3.1 Tilinpäätöksen esittäminen IAS 1:n vaatimusten mukaan

Rata selvitti, olivatko yhtiöt kehittäneet tilinpäätöstietojen esittämistä edellisestä vuodesta. Vuoden 2005 IFRS-tilinpäätöksiä koskevan Ratan selvityksen mukaan liitetiedot olivat yleisesti ottaen niukkoja IFRS-standardien varsin laajoihin vaatimuksiin verrattuna.

Ratan havainnot vuoden 2006 tilinpäätöksistä olivat samansuuntaisia, joskin yhtiöt olivat lisänneet tilinpäätöstietojen laajuutta. Tilinpäätöksissä esitetyt tiedot johdon käyttämästä harkinnasta sekä laatimisperiaatteiden soveltamisessa että tulevaisuuden tapahtumien vaikutusten arvioinnissa olivat edelleenkin varsin yleisellä tasolla olevia toteamuksia.

Tilinpäätösten laatimisperiaatteiden yksilöllisyyteen kiinnitettävä edelleen huomiota

Vuoden 2006 tilinpäätökset olivat edellisen vuoden tilinpäätöksiä laajemmat sekä laatimisperiaatteiden että muiden liitetietojen osalta. Useat yhtiöt olivat sekä lisänneet uusia laatimisperiaatteita että kuvanneet enemmän tilinpäätöserien kirjaamis- ja arvostusperiaatteita. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden yksilöllisyyteen tulisi kuitenkin kiinnittää huomiota, koska laatimisperiaatteista ei edelleenkään aina käynyt ilmi, miten niissä selvitetty asia liittyi yhtiön liiketoimintaan. Laatimisperiaatteet tulee esittää asioista, jotka ovat merkityksellisiä yhtiön liiketoiminnalle ja jotka puuttuessaan voisivat vähentää yhtiöiden välistä vertailukelpoisuutta tilanteessa, jossa standardit sallivat vaihtoehtoisia kirjaamis- ja arvostusperiaatteita.

Vuoden 2006 tilinpäätöksissä vanhasta suomalaisesta tilinpäätösterminologiasta oli pääosin luovuttu kokonaan. Myöskään konsernin ja emoyhtiön liitetietoja ei enää esitetty rinnakkain.

Tilinpäätöksen laatimisessa käytetään paljon johdon harkintaa - tilanteet tunnistettava ja tietoa annettava harkinnan käytöstä

IAS 1:n mukaan johto käyttää harkintaa soveltaessaan valitsemiaan tilinpäätöksen laatimisperiaatteita (IAS 1.113-115) ja arvioidessaan tulevaisuutta koskevia oletuksia ja muita arvioihin liittyviä keskeisiä epävarmuustekijöitä (IAS 1.116-124). IAS 1 edellyttää siten tietojen antamista johdon erilaisissa tilanteissa käyttämästä harkinnasta. Näiden tietojen esittäminen on tärkeä osa IFRS-raportointia. Koska IFRS-sääntely on periaatepohjaista, tulee tällöin eteen aiempaa useammin tilanteita, jotka edellyttävät johdolta harkintaa.

IAS 1.113:n tarkoittama harkinta koskee tilinpäätöserien ja tapahtumien luokittelua, eikä se liity arvioita edellyttävään harkintaan. Standardin mukaan johto käyttää harkintaa esimerkiksi määrittäessään, ovatko tietyt tuotteiden myynnit tosiasialliselta sisällöltään rahoitusjärjestelyjä tai osoittaako yhteisöjen välisen suhteen tosiasiallinen luonne määräysvallan käyttämisestä. Standardi sisältää muitakin esimerkkejä.⁴ Vuoden 2006 IFRS-tilinpäätöksissä yhtiöt eivät juuri esittäneet tietoja tämän standardivaatimuksen perusteella. Rata on kuitenkin valvontatyössään havainnut, että käytännössä laatimisperiaatteiden soveltamisessa on jouduttu käyttämään paljonkin johdon harkintaa. Tästä syystä on tärkeää, että yhtiöt kiinnittävät huomiota siihen, että ne tunnistavat

⁴ IAS 1.114-115

Markkinavalvonta

tilanteet, jolloin johto on käyttänyt harkintaa ja tämän jälkeen arvioivat, onko laatimisperiaatteissa tai muualla liitetiedoissa esitettävä tietoja tämän harkinnan käytöstä.

Johto käyttää harkintaa myös arvioidessaan epävarmojen tulevaisuuden tapahtumien vaikutuksia varoihin ja velkoihin tilinpäätöspäivänä. IAS 1.116:n⁵ mukaan varoista ja veloista, joihin liittyvät oletukset ja muut keskeiset epävarmuustekijät aiheuttavat merkittävän riskin kirjanpitoarvojen muuttumiselle, on esitettävä liitetiedoissa niiden luonne ja tilinpäätöspäivän kirjanpitoarvot. IAS 1.120 sisältää esimerkkejä siitä, miten nämä tiedot voidaan esittää. Esimerkkeinä mainitaan muun muassa tiedot kirjanpitoarvojen herkkyydestä oletuksille ja arvioille sekä tiedot epävarmuustekijöiden odotetusta toteutumasta ja kirjanpitoarvojen mahdollisten toteutumien vaihteluvälistä seuraavan tilikauden aikana.

Vuoden 2006 tilinpäätöksissä useat yhtiöt esittivät laatimisperiaatteissaan oletuksia ja muita arvioihin liittyviä keskeisiä epävarmuustekijöitä koskevan yleisen lausuman. Tämän lisäksi yhtiöt luettelivat tilinpäätöksen erät, joihin liittyy oletuksia ja keskeisiä epävarmuustekijöitä, mutta eivät yksilöineet, mitä nämä olivat. Vaikka IAS 1:n vähimmäisvaatimus tulee usein täytetyksi, kun varoista ja veloista esitetään niiden luonne ja tilinpäätöspäivän kirjanpitoarvot, yhtiöiden tulisi kuitenkin arvioida, missä määrin IAS 1.120:een sisältyviä esimerkkejä tietojen esittämistavasta voisi soveltaa.

Myös muihin standardeihin, kuten IAS 37:ään ja IAS 19:een, sisältyy vaatimuksia keskeisten oletusten ilmoittamisesta. IAS 1:n vaatimusten perusteella annettavien lisätietojen tarpeellisuus tulee yhtiöiden arvioitavaksi sen jälkeen, kun yksittäisten standardien vaatimukset keskeisten oletusten ilmoittamisesta on täytetty.

Kertaluonteisten erien täytettävä IAS 1:n vaatimukset

Tuloslaskelmassa on esitettävä vähintään IAS 1.81:ssä luetellut erät. IAS 1.83-84:n mukaan näiden erien lisäksi tuloslaskelmassa on esitettävä muita eriä, otsikkoja ja välisummia silloin, kun tällä on merkitystä taloudellisen tuloksen ymmärtämiseksi ja tulokseen vaikuttaneiden osatekijöiden selittämiseksi. Näiden säännösten takia voi tuloslaskelmassa siten tulla esitettäväksi kertaluonteisia eriä.

Kansainvälisesti tarkasteltuna kertaluonteisten erien esittämiskäytäntö on hyvin vaihteleva. Ratan näkemyksen mukaan tuloslaskelmassa voidaan esittää kertaluonteisia eriä edellyttäen, että ne täyttävät IAS 1.83-84:n vaatimukset. Kertaluonteisia eriä on kuitenkin usein tarpeellista selvittää tilinpäätöksen liitetiedoissa, jolloin sijoittajalla on mahdollisuus arvioida niiden merkitystä tilikauden tulokseen.

Rata havaitsi, että yhtiöt eivät juurikaan esittäneet kertaluonteisia eriä vuoden 2006 tuloslaskelmissa, mikä viittaa siihen, että tuloslaskelmassa esitettäviä eriä on tarkasteltu standardin edellyttämällä tavalla olennaisuuden näkökulmasta.

IASB:llä on meneillään Financial Statement Presentation –projektin B-vaihe, jossa tullaan mm. luomaan periaatteet tilinpäätöslaskelmien erien yhdistelyille ja erittelyille sekä määritelmät tilinpäätöslaskelmien loppu- ja välisummille. Keskustelupaperi B-vaiheesta julkaistaneen loppuvuodesta 2007.

⁵ IAS 1.116 Yhteisön on annettava liitetiedoissa informaatiota keskeisistä tulevaisuutta koskevista oletuksista ja muista sellaisista tilinpäätöspäivän arvioihin liittyvistä keskeisistä epävarmuustekijöistä, jotka aiheuttavat merkittävän riskin varojen ja velkojen kirjanpitoarvon muuttumisesta olennaisesti seuraavan tilikauden aikana. Liitetiedoissa on annettava kyseisistä varoista ja veloista seuraavat tiedot: (a) niiden luonne; ja (b) niiden tilinpäätöspäivän kirjanpitoarvot.

Markkinavalvonta

Uudistettu IAS 1 muuttaa tuloksen esittämistä⁶

IASB antoi syyskuussa Financial Statement Presentation –projektin A-vaiheen päätteeksi uudistetun IAS 1:n, joka tulee voimaan vuoden 2009 alussa.⁷ Uudistettu standardi muuttaa merkittävästi tuloksen esittämistä. Jatkossa laaditaan laaja tuloslaskelma⁸, jossa esitetään kaikki ne oman pääoman muutokset, jotka liittyvät muihin kuin transaktioihin yhtiön ja sen omistajien välillä. Laajassa tuloslaskelmassa esitetään tilikauden tuotot ja kulut sekä muut laajan tuloksen erät⁹, jotka aiemmin esitettiin omassa pääomassa. Muun muassa rahavirran suojauksen tehokkaan osuuden voitot ja tappiot sekä myytävissä olevien rahoitusvarojen käypien arvojen muutokset sisältyvät uuden määritelmän mukaiseen laajaan tulokseen.

Tilinpäätöksen esittämistavan suurimmat muutokset liittyvät tuloksen lisäksi oman pääoman muutoksia kuvaavan laskelman sisältöön (vain omistajiin liittyvät oman pääoman muutokset) ja kolmannen vuoden taseen esittämiseen tietyissä tilanteissa.

3.2 Yrityshankinnoista ja liikearvon arvonalentumistestauksesta esitettävät tiedot

Rata selvitti, olivatko yhtiöt kehittäneet yrityshankintoihin ja liikearvon arvonalentumistestauksiin liittyviä liitetietoja edellisestä vuodesta. Lisäksi Rata selvitti, mille omaisuus- ja velkaerille vuoden 2006 yrityshankintojen hankintamenoa oli kohdistettu.¹⁰

Vuoden 2005 IFRS-tilinpäätöksiä koskevan Ratan selvityksen mukaan yrityshankinnoista ja liikearvon arvonalentumistestauksista esitetyt liitetiedot olivat osittain puutteelliset. Vain harvat yhtiöt antoivat riittävästi tietoja liikearvon kirjaamiseen vaikuttaneista tekijöistä.

Vuoden 2006 tilinpäätöksissä olivat yrityshankintoja koskevat liitetiedot joiltain osin edellisvuotta kattavammat. Liikearvojen arvonalentumistestauksista esitetyt liitetiedot olivat myös parantuneet edellisvuodesta. Merkittävin parannus oli herkkyyksianalyysitiedoissa, joskin tietojen laajuus vaihteli edelleen paljon eri yhtiöiden välillä.

Vuoden 2006 yrityshankinnoista kirjattiin 1,6 miljardia euroa uutta liikearvoa

Suomalaiset listayhtiöt tekivät vuonna 2006 aktiivisesti yrityshankintoja. Kokonaishankintameno oli liki viisi miljardia euroa (4,7 miljardia euroa). Yrityshankintoja teki lähes puolet listayhtiöistä. Vuonna 2005 yrityshankintojen kokonaishankintameno oli hieman pienempi (4,5 miljardia euroa). Liitteessä 1 on esitetty suurimmat yrityshankinnat vuonna 2006.

Suomalaisten listayhtiöiden tilinpäätöksiin 31.12.2006 sisältyi liikearvoa yhteensä yli 13 miljardia euroa (31.12.2005 noin 12 miljardia euroa). Liitteessä 2 on esitetty suurimmat liikearvot ja liikearvojen osuus omasta pääomasta. Vuonna 2006 tehdyt yrityshankinnat lisäsivät liikearvoa yhtiöiden taseessa 1,6 miljardilla eurolla.

⁶ Käytetyt termit ovat alustavia käännöksiä.

⁷ EU ei ole vielä hyväksynyt uudistettua IAS 1:tä osaksi EU-lainsäädäntöä.

⁸ Engl. Statement of comprehensive income

⁹ Engl. Other comprehensive income

¹⁰ Yrityshankintoja koskevassa selvityksessä oli mukana 35 listayhtiötä, jotka tekivät suurimmat yrityshankinnat vuonna 2006 ja joista tarvittavat tiedot oli saatavilla. Otos edustaa noin 80 prosenttia vuoden 2006 kokonaishankintamenosta. Arvonalentumistestausten liitetietoja koskevassa selvityksessä käytiin läpi 16 yhtiön vuoden 2006 tilinpäätösten IAS 36-liitetietoja. Yhtiöt valittiin siten, että ne kattoivat vuoden 2005 selvityksessä mukana olleista 40 yhtiöstä heikoimmin raportoineet.

Markkinavalvonta

Yhtiöiden tulosta alentavia liikearvon arvonalentumistappioita kirjasiivat vain harvat yhtiöt. Arvonalentumistappioiden määrä vuonna 2006 oli yhteensä 200 miljoonaa euroa. Edellisenä vuonna liikearvon arvonalentumistappioiden määrä oli 55 miljoonaa euroa. Arvonalentumistappiot olivat yleensä euromääräisesti pieniä, ja vain muutama yhtiö kirjasi merkittäviä summia.

Yrityshankinnoista annetut liitetiedot edelleen puutteelliset

Yhtiöt esittivät edellisvuoden tavoin kattavasti tietoja hankinnan kohteesta, hankinta-ajankohdasta, hankitusta määräysvaltaosuudesta sekä hankinnan yhteydessä kirjatusta varoista ja veloista. Tiedot hankintaa välittömästi edeltäneistä IFRS-kirjanpitoarvoista sekä tiedot hankintamenon koostumuksesta olivat parantuneet vuoden 2005 tilinpäätöksiin verrattuna.

Yhtiöiden tilikauden aikainen tiedottaminen ennakoii, että liikearvosta annettavat liitetiedot vuoden 2006 tilinpäätöksissä tulisivat parantumaan.¹¹ Liikearvon kirjaamiseen johtaneista tekijöistä annetut tiedot olivat kuitenkin edelleen monilla yhtiöillä erittäin niukat, joskin parannusta joidenkin yhtiöiden osalta havaittiin edellisvuoteen verrattuna. Vain puolella yhtiöistä liikearvon kuvaus oli Ratan mielestä riittävä. Ratan näkemyksen mukaan synergiaetuihin, henkilöstöön tai tulevaisuuden tuotto-odotuksiin viittaaminen ei ole riittävää, mikäli tiedot eivät sisällä kyseessä olevaan hankintaan liittyviä yksilöityjä kuvauksia. Näitä ovat esimerkiksi maininnat synergioista hankinta- ja myyntiyhteistyössä, hankitun liiketoiminnan alueellisesta vahvasta asemasta tai tuotannon ja jakelun mittakaavaetujen hyödyntämisestä. Kuvausten avulla selvennetään sijoittajalle hankitun yrityksen arvon muodostumiseen johtaneita tekijöitä, jotka sisältyvät hankinnassa syntyneeseen liikearvoon. Tekijöistä kertominen on tärkeää, koska liikearvo on usein merkittävä tase-erä, jonka sisältöä on ilman riittäviä tietoja vaikea arvioida.

Rata havaitsi puutteita myös pro forma -tietojen esittämisessä. Yhtiön tulee IFRS 3:n *Liiketoimintojen yhdistäminen* mukaan esittää syntyneen yhteisökokonaisuuden tilikauden pro forma -liikevaihto sekä pro forma -voitto tai tappio. Selvityksen kohteena olleista yhtiöistä vain noin puolet oli esittänyt pro forma -tuloksen ja -liikevaihdon tilikaudelta. Pro forma -tietojen antamista pidetään tärkeänä, koska sijoittajalla on niiden perusteella mahdollisuus saada kuva hankintojen myötä syntyneen yrityskokonaisuuden vuotuisesta liikevaihdosta ja tuloksetekokyvystä. Standardi edellyttää myös kertomaan hankkijan tilikauden tulokseen sisältyvän hankinnan kohteen voiton tai tappion.¹² Noin kolmannes yhtiöistä oli jättänyt tämän tiedon esittämättä.

Lisäksi yli puolet yhtiöistä, jotka olivat laskeneet liikkeeseen oman pääoman ehtoisia instrumentteja osana hankintamenon suorittamista, antoi puutteelliset tiedot kauppahinnasta ja sen komponenteista. Standardi edellyttää tietojen antamista esimerkiksi vastikkeena annettujen osakkeiden lukumäärästä, käyvästä arvosta ja käyvän arvon määrittämisessä käytetyistä menetelmistä.¹³

Avoimet liitetiedot auttavat sijoittajia arvioimaan arvonalentumistestausten luotettavuutta

IAS 36:n *Omaisuserien arvonalentuminen* mukaiset liitetietovaatimukset liikearvon arvonalentumistestauksista kohdistuvat pääasiassa niihin oletuksiin, joihin rahavirtaa tuottavien yksiköiden kerrytettävissä oleva rahamäärä eli diskontatut rahavirtaennusteet perustuvat. Oletusten arvot sekä selvitys siitä, minkälainen muutos oletusten arvoissa aiheuttaisi arvonalentumisen, ovat si-

¹¹ Rahoitustarkastus tiedottaa –verkkajulkaisu 6/2006

¹² IFRS 3.67(i)

¹³ IFRS 3.67(d)

Markkinavalvonta

joittajalle tärkeää tietoa. Näiden tietojen perusteella sijoittajat voivat arvioida arvonalentumistestien luotettavuutta ja liikearvon arvonalentumisherkkyttä oletusten arvojen muuttuessa.

Merkittävä parannus edelliseen vuoteen verrattuna oli herkkyyssanalyysitietojen¹⁴ esittämisessä. Monet yhtiöt esittivät edellisvuotta avoimemmin tietoa liikearvon arvonalentumistestauslaskennan herkkyydestä testauksessa käytetyissä oletuksissa tapahtuville muutoksille. Muutamien yhtiöiden herkkyyssanalyysitiedoista kävi selkeästi ilmi, minkä suuruiset muutokset liiketoiminnallisissa oletuksissa, esimerkiksi katetasoissa, voisivat saada aikaan arvonalentumiskirjauksen¹⁵. Toiset yhtiöt sen sijaan esittivät tietoa niukemmin. Osa yhtiöistä ei edelleenkään antanut lainkaan herkkyyssanalyysitietoja.

IAS 36:n liitetietovaatimukset edellyttävät myös, että yhtiön on annettava liikearvon arvonalentumistestauslaskennan osalta kuvaus jokaisesta käyttöarvolaskelmassa käytetystä keskeisestä oletuksesta, jolle johdon viimeisimpien budjettien/ennusteiden kattamien kausien ennakoitujen rahavirrat perustuvat¹⁶ sekä kuvaus johdon lähestymistavasta sen määrittäessä oletusten arvoja¹⁷. Keskeiset oletukset ovat oletuksia, joille yksikön kerrytettävissä oleva rahamäärä on herkin. Näitä ovat esimerkiksi bruttokatetasot, raaka-aineiden hintakehitys ja ennustettuihin rahavirtoihin sisältyvä kasvu.¹⁸ Johdon lähestymistapaa koskevasta liitetiedosta tulee käydä ilmi, kuvastavatko ennusteet toteutunutta kehitystä tai ovatko ne yhdenmukaisia ulkoisten informaatiolähteiden tietojen kanssa, jos tällaisten lähteiden tietoja on käytetty. Mikäli ennusteet poikkeavat toteutuneesta tai ulkoisten informaatiolähteiden tiedoista, syyt tähän on kerrottava. Näiden tietojen avulla sijoittaja voi arvioida arvonalentumistestien luotettavuutta.

Yhtiöt selostivat vuoden 2006 IFRS-tilinpäätöksissä edellistä vuotta kattavammin sekä käyttämäänsä keskeisiä oletuksia että johdon soveltamaa lähestymistapaa oletuksia arvioitaessa. Annetut kuvaukset oletuksista ja johdon lähestymistavasta eivät kuitenkaan olleet edelleenkään Ratan näkemyksen mukaan aina riittäviä tukemaan sijoittajien arvioita testien luotettavuudesta, vaan kuvaukset olivat usein luonteeltaan yleisiä.

Liikearvon suhteellinen osuus hankintamenosta pienentynyt

Yrityshankinnoissa sovelletaan käypää arvoa sekä hankintamenoa että hankittuihin omaisuuseriin ja vastattaviksi otettuihin velkoihin ja ehdollisiin velkoihin. Kun hankinta kirjataan, merkitään konsernitaseeseen myös sellaisia aineettomia hyödykkeitä, jotka eivät ole sisältyneet hankinnan kohteen taseeseen. Aineettomien hyödykkeiden tunnistaminen ja merkitseminen taseeseen pienentää liikearvon määrää ja siten myös riskiä siitä, että liikearvon määrä joudutaan myöhemmin alentamaan, jos odotusten mukaiset synergiaedut tai muut vastaavat edut eivät toteudu.

Seuraavassa kuvassa on tarkasteltu vuoden 2006 suurimpia yrityshankintoja kokonaisuutena. Siinä esitetään, kuinka suuri osuus vuoden 2006 suurten yrityshankintojen hankintamenosta kohdistettiin hankinnan kohteen alkuperäisille kirjanpitoarvoille, kuinka paljon yhtiöt maksoivat yli hankintakohteen taseen kirjanpitoarvojen aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä ja kuinka paljon hankinnoista syntyi liikearvoa. Suurilla yrityshankinnoilla on tarkastelussa enemmän painoarvoa kuin pienillä.¹⁹

¹⁴ IAS 36.134(f), 36.135(e)

¹⁵ IAS 36 IE Esimerkki 9

¹⁶ IAS 36.134(d)(i) ja IAS 36.135(c)

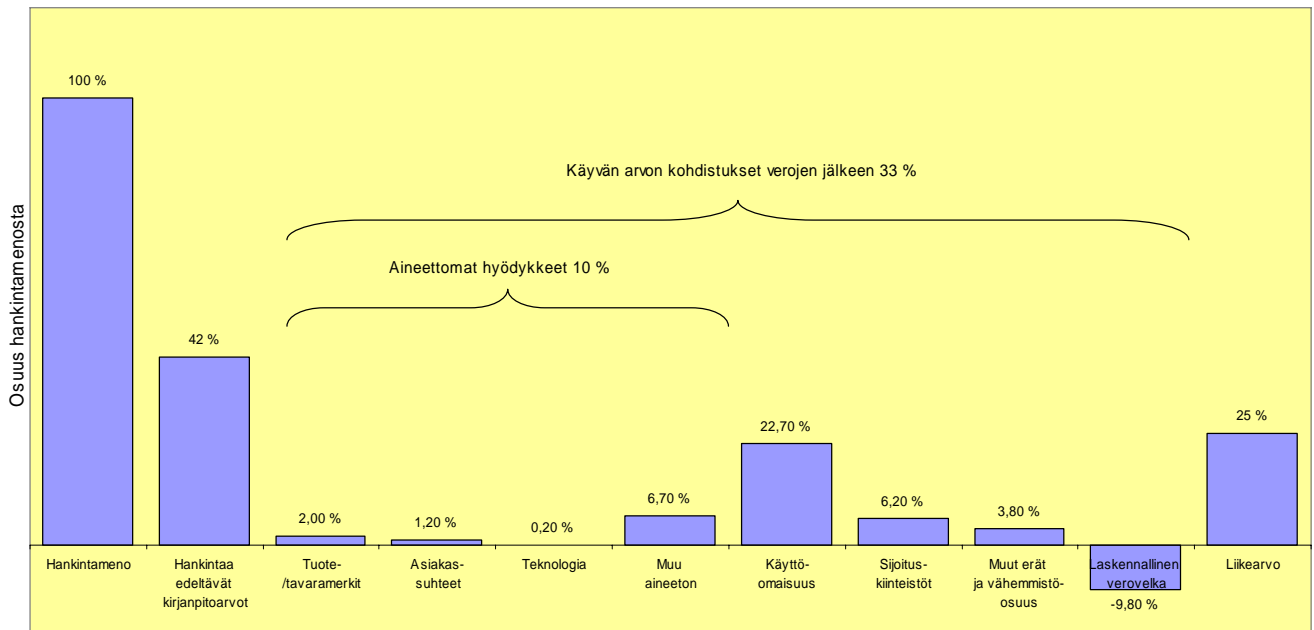
¹⁷ IAS 36.134(d)(ii) ja IAS 36.135(d)

¹⁸ IAS 36 IE Esimerkki 9

¹⁹ Prosentit on saatu laskemalla yhteen kaikkien tarkastelussa olleiden yrityshankintojen hankintamenot ja niiden yhteydessä kirjatut omaisuus- ja velkaerät.

Markkinavalvonta

Kuva 1. Hankintamenon kohdistaminen eri omaisuus- ja velkaerille

Hankintaa edeltäneiden kirjanpitoarvojen osuus hankintamenosta oli vajaa puolet eli 42 %. Käyvän arvon kohdistukset laskennalliset verot huomioiden olivat yhteensä 33 % ja liikearvoa kirjattiin 25 % hankintamenosta. Vuonna 2005 käyville arvoille kohdistettiin 23 %, joten vuoden 2006 kohdistusten suhteellinen osuus hankintamenosta oli selvästi suurempi.

Hankintamenoa oli kohdistettu aineettomille hyödykkeille lähes jokaisessa otokseen sisältyneessä yhtiössä. Tästä huolimatta aineettomille hyödykkeille kohdennettu osuus hankintamenosta oli varsin vähäinen eli 10 %.²⁰ Aineettomille hyödykkeille tehtyjen kohdistusten suhteellinen osuus hankintamenosta oli edellisvuotta huomattavasti pienempi, mutta se vastaa vuoden 2005 sitä havaintoa, että useassa yksittäisessä hankinnassa kohdistusten taso jäi 10 %:n luokkaan.²¹ Tämä viittaa siihen, että aineettomien hyödykkeiden yksilöiminen on edelleen haasteellista.

Liikearvon osuus hankintamenon ja hankintaa edeltäneiden kirjanpitoarvojen erotuksesta oli vuoden 2006 hankintojen osalta pienempi kuin edellisvuonna. Tämä tarkoittaa sitä, että hankintamenoa oli kohdistettu aiempaa kattavammin hankinnan kohteen yksilöitävälle varoille ja veloille.

Uusi IFRS 3 Liiketoimintojen yhdistäminen selkeyttää tiettyjä vaikeita soveltamistilanteita

Voimassa olevan IFRS 3:n soveltamisessa on havaittu käypien arvojen määrittelyn lisäksi muitakin vaikeita osa-alueita. IFRS 3 edellyttää mm. hankkijaosapuolen nimeämistä kaikissa liiketoimintojen yhdistämisissä. Standardin mukaan hankkijaosapuoli on yhdistyvistä yhteisöistä se, joka saa määräysvallan toisissa yhdistyvissä yhteisöissä tai liiketoiminnoissa. Joissakin liiketoimintojen

²⁰ Aineettomille hyödykkeille kohdistettavan osuuden jakaamaa asiakassuhteille, tuotemerkeille ja teknologialle ei ollut useissa tapauksissa esitetty liitetiedossa. Kohdistus on taulukossa tällöin sisällytetty muu aineeton -erään.

²¹ Hankintamenon kohdistukset vaihtelivat merkittävästi yhtiöittäin. Hankintamenon jakaumat voivat vaihdella vuosittain huomattavasti riippuen muun muassa yrityshankintojen volyymin, toimialoista sekä yksittäisten hankintojen luonteesta ja koosta, joten vertailutiedot ovat vain suuntaa antavia. Vuoden 2006 tilinpäätöksissä hankintamenosta merkittävä osuus kohdistui käyttöomaisuudelle ja sijoituskiinteistöille, koska yrityshankinnat kohdistuivat toimialoille, joilla näiden omaisuuserien osuus on merkittävä.

Markkinavalvonta

yhdistämisissä, jotka toteutetaan vaihtamalla oman pääoman ehtoisia osuuksia, hankkijaosapuoli saattaa myös olla yhteisö, jonka oman pääoman ehtoisia osuuksia on hankittu ja liikkeeseenlaskijana toimiva yhteisö on hankinnan kohde. IFRS 3 nimeää nämä käänteisiksi hankinnoiksi. Rata on havainnut, että useissa yritysjärjestelyissä hankkijaosapuolen tunnistaminen on ollut haasteellista. Myös tosiasiallisen määräysvallan käsitteeseen (ns. de facto -control) liittyvä sääntely, joka sisältyy IFRS 3:n lisäksi myös IAS 27 *Konsernitilinpäätös ja erillistilinpäätös* -standardiin, on ollut siinä määrin riittämätöntä, että sen soveltaminen käytännössä on voinut johtaa epäyhtenäisiin käytäntöihin.

IFRS 3:n soveltamisalan ulkopuolella ovat mm. saman määräysvallan alaiset liiketoimintojen yhdistämiset. Näissä yhdistämisissä johdon tehtävänä on kehittää harkintaansa käyttäen yhdistämisen laatimisperiaatteet. Suomessa on toteutettu tällaisia tilinpäätöksen kannalta sääntelemättömän tilanteen alaisia yritysjärjestelyjä, joissa tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ja esittämistapa ovat haasteellisia. Rata pitää tärkeänä, että yhtiöt valmistelevat näissä tilanteissa tilinpäätöskäyttelyä huolella ja valitsevat kansainvälisesti mahdollisimman yhdenmukaiset käytännöt.

Yrityshankintoja koskeva sääntely on muuttumassa ja selkeytymässä osana IASB:n ja FASBin konvergenssiprojektia. Uusi IFRS 3 julkaistaan oletettavasti lokakuussa 2007 ja se tulee sovellettavaksi 1.1.2009 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla²². Uusi standardi tulee tietyiltä osin selkeyttämään edellä mainittuja ongelmalliseksi havaittuja soveltamistilanteita. Saman määräysvallan alaiset liiketoimintojen yhdistämiset jäävät sen sijaan edelleen standardin soveltamisalan ulkopuolelle.

3.3 Osakeperusteiset kannustinjärjestelmät

Rata arvioi selvityksessään, olivatko yhtiöt kehittäneet edellisvuodesta IFRS 2:n *Osakeperusteiset maksut* edellyttämiä tietoja.²³ Ratan vuoden 2005 IFRS-tilinpäätöksiä koskevan selvityksen mukaan osakeperusteisista kannustinjärjestelmistä annetut tiedot vaihtelivat suuresti ja kannustinjärjestelmien taloudellisia vaikutuksia oli usein vaikea arvioida liitetiedoissa esitettyjen tietojen perusteella.

Vuoden 2006 tilinpäätösten liitetiedot osakeperusteisista kannustinjärjestelmistä olivat kokonaisuutena kattavammat vuoden 2005 tilinpäätöksiin verrattuna. Muutos oli selkeimmin havaittavissa myönnettyjä optiojärjestelmiä koskevissa liitetiedoissa, joissa esitettiin edellisvuotta kattavammin tietoa myönnettyjen instrumenttien käyvistä arvoista ja arvostustekijöistä sekä esitettiin vaadittuja täsmäytyslaskelmia. Sekä optio- että osakepalkkiojärjestelmiä koskevat tilinpäätöksen laatimisperiaatteet oli myös esitetty aikaisempaa yksityiskohtaisemmin.

Kokonaiskuvan saaminen edelleen vaikeaa kannustinjärjestelmien taloudellisista vaikutuksista

Merkittävimmät puutteet liitetiedoissa koskivat osakepalkkiojärjestelmiä. Liitetiedoista puuttui osalta yhtiöistä myönnettyjen instrumenttien käyvät arvot ja tilikaudella lopullisesti myönnettyjen etuisuuksien määrät. Järjestelmiin mahdollisesti liittyvien, rahana maksettavien osuuksien vaikutus tulokseen ja taseeseen oli usein esitetty epäselvästi eikä liitetiedoista aina saanut selvyyttä, miten käteisenä selvitettävä osuus oli huomioitu esimerkiksi myönnettyjen instrumenttien lukumäärässä²⁴. Jos osakekurssit muuttuvat voimakkaasti tilikauden aikana, erilaisten suorittamista-

²² Aikaisempi soveltaminen on sallittua, kuitenkin aikaisintaan 30.6.2007 alkavalla tilikaudella. Uutta IAS 27:ta on sovellettava samanaikaisesti. Aikaisemmasta soveltamisesta on ilmoitettava tilinpäätöksessä.

²³ Selvitys kattoi yhteensä 21 yhtiötä, joilla oli osakeperusteisia kannustinjärjestelmiä.

²⁴ IFRS 2.50-51

Markkinavalvonta

pojen vaikutusten selkeä esittäminen on tärkeää, jotta sijoittaja voi saada käsityksen osakepalkkiojärjestelmien vaikutuksesta tilinpäätökseen kokonaisuutena.

Muutama yhtiö oli sisällyttänyt tiedot kaudella myönnettyistä osakepalkkiojärjestelmistä vuosiker-
tomuksen corporate governance -osaan taikka esitti tiedot kannustinjärjestelmistä yhtiön Inter-
net-sivuilla. Nämä osakepalkkiojärjestelmät oli pääsääntöisesti suunnattu ylimmälle toimivalle
johdolle tai kauden aikana yritykseen rekrytoituille avainhenkilöille. Standardin edellyttämät liite-
tiedot osakeperusteisista maksuista puuttuivat tilinpäätöksistä näissä tapauksissa pääosin koko-
naan.

Kannustinjärjestelmistä annettavaa informaatiota tulee arvioida myös hallintotavan näkökulmas-
ta. Yhtiöiden tulisi erityisesti arvioida, missä määrin tarkemmat kuvaukset järjestelyjen ehdoista
ja niihin liittyvistä oletuksista ovat tarpeellisia sijoittajille käsityksen saamiseksi järjestelmistä
johdon ohjausvälineenä. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna yhtiöt edelleen kertoivat varsin vähän
tietoa esimerkiksi kannustinjärjestelmien mahdollisesti sisältämistä ei-markkinaperusteisista eh-
doista tai siitä, mitkä konkreettiset tavoitteet on saavutettava etuisuuksien saamiseksi.

3.4 Segmenttiraportointi

Rata selvitti raportoitujen segmenttien määrää kaikissa listayhtiöissä. Tavoitteena oli selvittää,
oliko listayhtiöiden raportoimien segmenttien määrä muuttunut vuoden 2005 tilinpäätöksistä,
joissa lähes kolmannes yhtiöistä raportoi vain yhden ensisijaisen segmentin. Yhtiöiden määrä oli
Ratan mielestä yllättävän suuri ja antoi viitteitä siitä, että yhtiöt olivat IFRS-siirtymässä valinneet
niukan raportointitavan.

Rata pitää segmenttiraportointia tärkeänä tilinpäätöksen osa-alueena, koska se antaa arvokasta
ja hyödyllistä tietoa sijoituspäätösten ja -analyysien tueksi. Tiedon informaatioarvoon vaikuttaa
ratkaisevasti segmenttijako ja raportoitavien segmenttien määrä. Ratan näkemyksen mukaan
useiden suomalaisyhtiöiden on vielä tarpeen kehittää segmenttiraportointiaan nykyistä avoimem-
paan suuntaan. Rata katsoo, että uusi segmenttiraportointia koskeva IFRS-standardi voi luoda
mahdollisuuden kehittää raportointia tähän suuntaan.

Listayhtiöiden raportoimien segmenttien lukumäärä ei ole muuttunut edellisvuodesta

Yhtiöt eivät olleet muuttaneet merkittävästi segmenttiraportointiaan tilinpäätösten 2005 ja 2006
välillä. Suurimmat muutokset johtuivat liiketoimintojen ostoista tai myynneistä. Ainoastaan muu-
tama yhtiö oli lisännyt raportoitavien segmenttiensä lukumäärää tarkoituksenaan selventää ja
parantaa sijoittajille annettavaa informaatiota.

Markkinavalvonta

Taulukko 1. Ensisijaisten segmenttien lukumäärä yhtiöiden markkina-arvon mukaan jaoteltuna vuoden 2006 tilinpäätöksissä

	Kaikki yhtiöt yhteensä	Pienet yhtiöt Markkina-arvo < 150 milj. eur	Keskisuuret yhtiöt Markkina-arvo 150-1000 milj. eur	Suuret yhtiöt Markkina-arvo > 1000 milj. eur
	lkm	lkm	lkm	lkm
Yhtiöt, joilla on yksi ensisijainen segmentti	41	34	5	2
Yhtiöt, joilla on kaksi ensisijaista segmenttiä	34	19	12	3
Yhtiöt, joilla on enemmän kuin kaksi ensisijaista segmenttiä	60	13	22	25
Yhtiöt yhteensä	135	66	39	30

Kaikista listayhtiöistä lähes kolmannes eli 41 yhtiötä raportoi vain yhden ensisijaisen segmentin. Näistä yhtiöistä suurin osa oli pieniä yhtiöitä, joiden markkina-arvo 31.12.2006 oli alle 150 miljoonaa euroa. Yhden ensisijaisen segmentin raportoineiden yhtiöiden joukossa oli kuitenkin myös keskisuuria yhtiöitä ja muutama suuri, kansainvälisesti toimiva yhtiö. Liitteessä 3 on esitetty yhden ensisijaisen segmentin raportoineet yhtiöt.

Ruotsalaiset ja norjalaiset pienet listayhtiöt raportoivat suomalaisia enemmän segmenttejä

IFRS-standardien yhdenmukaisen soveltamisen näkökulmasta Rata selvitti myös ruotsalaisten, tanskalaisten ja norjalaisten yhtiöiden raportoimien ensisijaisten segmenttien määrää tilinpäätöksissä 2006. Tavoitteena oli selvittää, raportoivatko pienet ja keskisuuret pohjoismaalaiset yhtiöt enemmän ensisijaisia segmenttejä kuin vastaavat suomalaiset yhtiöt.²⁵ Tarkasteluun sisällytettiin vain pienet ja keskisuuret yhtiöt, koska suurten yhtiöiden voidaan lähtökohtaisesti odottaa olevan useamman segmentin yhtiöitä.

²⁵ Yhteensä käytiin läpi 170 pohjoismaalaista yhtiötä, joista ruotsalaisia oli 60 (30 pientä ja 30 keskisuurta), norjalaisia 60 (30 pientä ja 30 keskisuurta) ja tanskalaisia 50 (25 pientä ja 25 keskisuurta). Yhtiöt edustivat kattavasti tämän kokoluokan yhtiöitä, ja ne valittiin harkinnanvaraisesti. Tanskan osalta jätettiin kuitenkin huomioimatta rahoitustoimialan yhtiöt. Ne raportoivat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta ainoastaan yhden ensisijaisen segmentin.

Markkinavalvonta

Taulukko 2. Pohjoismaalaisten listayhtiöiden ensisijaisten segmenttien lukumäärä yhtiöiden markkina-arvon mukaan jaoteltuna tilinpäätöksissä 2006

	Pienet yhtiöt Markkina-arvo < 150 milj. eur				Keskisuuret yhtiöt Markkina-arvo 150–1000 milj. eur			
	%				%			
	Suomi	Ruotsi	Norja	Tanska	Suomi	Ruotsi	Norja	Tanska
Yhtiöt, joilla on yksi ensisijainen segmentti	51 %	23 %	33 %	44 %	13 %	26 %	33 %	36 %
Yhtiöt, joilla on kaksi ensisijaista segmenttiä	29 %	33 %	23 %	32 %	31 %	31 %	23 %	12 %
Yhtiöt, joilla on enemmän kuin kaksi ensisijaista segmenttiä	20 %	44 %	44 %	24 %	56 %	43 %	44 %	52 %
Yhtiöt yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Selvityksessä havaittiin, että ruotsalaiset ja norjalaiset pienet yhtiöt raportoivat enemmän ensisijaisia segmenttejä kuin pienet suomalaiset yhtiöt. Ruotsalaisista pienistä yhtiöistä vain 23 % raportoi yhden ensisijaisen segmentin ja norjalaisista 33 %, kun Suomessa vastaava luku oli 51 %. Tanskassa pienistä yhtiöistä esitti yhden ensisijaisen segmentin 44 %, joka oli jo lähempänä suomalaisyhtiöiden raportointikäytäntöä. Ratan mielestä pohjoismaalaisten yhtiöiden vertailu osoittaa, ettei yhtiöiden pieni koko ole ainoa selittävä tekijä Suomessa esiintyvälle suurelle yhden segmentin yhtiöiden määrälle. Vertailun tulos tukee Ratan edellisessä selvityksessä esittämänsä arviota, että suomalaiset yhtiöt ovat valinneet niukan segmenttiraportointitavan.

Suomessa sen sijaan oli Ruotsia, Tanskaa ja Norjaa selkeästi vähemmän keskisuuria yhtiöitä, jotka raportoivat ainoastaan yhden ensisijaisen segmentin. Suomessa vain 13 % keskisuurista yhtiöistä raportoi yhden ensisijaisen segmentin, kun vastaava luku oli Ruotsin osalta 26 %, Norjan osalta 33 % ja Tanskan osalta 36 %.

Maantieteelliset segmentit ensisijaisena raportointimuotona

Kaikista listayhtiöistä 16 yhtiötä määritteli maantieteelliset segmentit ensisijaiseksi raportointimuodoksi. Muutosta vuoden 2005 tilinpäätösten raportointimuotoon ei ollut tältä osin. Liiketoimintaan perustuva jako esitetään tällöin toissijaisena segmentti-informaationa, jolloin tietoja ei tarvitse antaa esimerkiksi yhtiön tuloksen jakautumisesta liiketoimintasegmenteille. Yhtiöiden olisi hyvä kiinnittää huomiota siihen, saavatko sijoittajat mahdollisimman merkityksellistä tietoa tällaisesta raportointimuodosta. Maantieteellisiin segmentteihin perustuva ensisijainen segmenttiraportointimuoto on standardin mukaan hyväksyttävissä, mikäli yhtiön riskeihin ja kannattavuuteen vaikuttaa pääasiassa se, että se toimii eri maissa. Liitteessä 4 on lueteltu yhtiöt, jotka esittivät maantieteellisen segmentin ensisijaisena segmenttinään.

IFRS 8 *Operating Segments*²⁶ vaikuttaa yhtiöiden segmenttiraportointiin

IASB julkaisi IFRS 8:n vuoden 2006 lopussa. Standardi on osa IASB:n ja yhdysvaltalaisen FASBin lähentymisprojektia, jonka tarkoituksena on poistaa suurimmat eroavaisuudet IFRS- ja US GAAP-normistojen väliltä. IFRS 8 korvaa vanhan segmenttiraportointistandardin 1.1.2009 alkavilta tilikausilta lähtien.

²⁶ Alustava käännös on toimintasegmentit.

Markkinavalvonta

Keskeisin muutos IAS 14 *Segmenttiraportointi* -standardiin verrattuna on se, että segmenttijako perustuu uudessa standardissa selkeämmin yhtiön sisäiseen ohjausjärjestelmään ja johdon raportointiin. IFRS 8 ei myöskään edellytä segmenttitietojen raportoinnissa samoja laatimisperiaatteita kuin konsernitilinpäätöksessä, vaan segmenttitiedot annetaan niinä lukuina, joilla yritysjohto seuraa liiketoimintaa. Näistä seuraa, että sijoittajat pystyvät tarkastelemaan yhtiön liiketoimintaa samasta näkökulmasta, jota yhtiön ylin operatiivinen johto käyttää päätöksenteossa.

Muita merkittäviä muutoksia ovat:

- IFRS 8:ssa ei ole toissijaista segmenttiraportointimuotoa. Tämä vähentää useimmiten pakollisen maantieteellisen informaation määrää.
- Yrityksen osa voi olla toimintasegmentti, vaikka sen myynti kohdistuisikin ainoastaan saman yrityksen toiseen segmenttiin. Nämä ns. vertikaalisesti integroidut toiminnot voivat siis täyttää raportoitavan toimintasegmentin määritelmän.
- IFRS 8 edellyttää esittämään enemmän laadullista informaatiota esimerkiksi segmenttien määrittämisperusteista.
- IFRS 8 edellyttää yhtiötason tietoja esimerkiksi tuotteista, palveluista, maantieteellisestä sijainnista ja asiakkaista

Suomalaisten yhtiöiden vuoden 2006 tilinpäätöksistä kävi ilmi, että yhtiöt arvioivat vielä IFRS 8:n vaikutuksia. Osalla yhtiöitä uusi standardi voi tarkoittaa segmenttiraportoinnin muuttumista. Toisaalta monilla yhtiöillä on jo nyt käytössä samat periaatteet niin ulkoisessa kuin sisäisessäkin raportoinnissa, jolloin uudella standardilla ei tule olemaan merkittävää vaikutusta. IFRS 8:n hyväksyminen Euroopassa osaksi EU-lainsäädäntöä on vielä kesken.

4 Omaisuuserien arvonalentumistestaukset käytännössä

IAS 36 *Omaisuuserien arvonalentuminen* määrittää ne arviointitavat, joita yhtiöiden tulee soveltaa sen varmistamiseksi, että omaisuuserien tasearvo ei ylitä niistä kerrytettävissä olevaa rahamäärää, eli että tase-erät ovat oikeassa arvossaan yhtiöiden taseissa. Omaisuuserän kerrytettävissä oleva rahamäärä perustuu joko sen käyttöön tai myyntiin. Kun omaisuuserän kerrytettävissä oleva rahamäärä on alempi kuin sen tasearvo, on arvonalentumistappio kirjattava tulosvaikutteisesti.

Rata selvitti, miten yhtiöt ovat soveltaneet IAS 36:n keskeisiä vaatimuksia²⁷. Selvityksessä keskityttiin rahavirtaa tuottavien yksiköiden määrittelyyn, viitteiden seurantaan ja käyttöarvon määrittämiseen. Standardin soveltaminen rahavirtaa tuottavien yksiköiden määrittelyn osalta liittyy kiinteästi kunkin konsernin liiketoimintaan. Rahavirtaa tuottavan yksikön käyttöarvon määrittämisestä IAS 36 antaa vain periaatteita, eikä yksityiskohtaisia teknisiä ohjeita. Näistä johtuen standardin soveltaminen on ollut haasteellista.

Selvityksen perusteella Ratalle syntyi käsitys, että määriteltäessä rahavirtaa tuottavia yksiköitä tulorahavirtojen itsenäisyyttä kuvaavia tekijöitä ei aina ole arvioitu huolellisesti. Tämän seurauksena testaus saattaa tapahtua sellaisella tasolla, jolla arvonalentumista ei havaita. Myös arvonalentumisviitteiden seurannan organisoinnissa on yhtiöillä parannettavaa.

Liikearvon arvonalentumistestauksissa yhtiöt ovat soveltaneet yleisesti mallia, jossa vastaisten rahavirtojen nykyarvo perustuu ns. ikuisuusolettamaan (aikaperiodi on päättymätön tai ääretön). Tällöin käyttöarvon ns. jäännösosan nykyarvo määritetään Gordonin mallilla. Kun rahavirtaa tuottava yksikkö sisältää liikearvoa tai taloudelliselta vaikutusajaltaan rajoittamattomia hyödykkeitä, tulee yhtiön arvioida, synnyttävätkö liikearvo ja em. aineettomat hyödykkeet tulevia rahavirtoja siten, että yhtiö voi perustellusti katsoa, että koko rahavirtaa tuottavan yksikön taloudellinen vaikutusaika on rajoittamaton. Gordonin mallin antama tulos on käyttöarvon jäännösosan likimääräinen arvo.

Rata esittää alla keskeisiä kyselyn tuloksia siitä, kuinka yhtiöt ovat soveltaneet IAS 36:ta tietyillä osa-alueilla. Rata tulee jatkossa valvontatyössään arvioimaan IAS 36:n soveltamista listayhtiöissä.

4.1 Rahavirtaa tuottavan yksikön määrittelytason kiinnittävä huomiota

IAS 36:n mukaan arvonalentumisen arviointi tehdään lähtökohtaisesti omaisuuserätasolla. Tilanteissa, joissa yksittäinen omaisuuserä ei kerrytä toisesta omaisuuserästä tai -ryhmästä riippumattomia rahavirtoja²⁸, suoritetaan arvonalentumistestaus rahavirtaa tuottavien yksiköiden ta-

²⁷ Rata lähetti 28 yhtiölle kyselyn ([kyselylomake IAS 36:n soveltamisesta](#)). Valitut yhtiöt edustivat eri kokoluokkia ja toimialoja ja niiden yhteenlaskettu markkina-arvo (31.12.2006) oli 27 % OMX Nordic Exchange Helsinki Oy:ssä listattujen yhtiöiden markkina-arvosta.

²⁸ Standardin alkuperäisen tekstin mukainen cash inflows -termi tarkoittaa tulorahavirtoja (IAS 36.6 Rahavirtaa tuottavan yksikön määritelmä).

Markkinavalvonta

solla.²⁹ Liikearvon osalta arvonalentumistestaus on tehtävä sellaisella tasolla, joka kuvastaa yhtiön tapaa johtaa toimintaa ja johon liikearvo liittyy.³⁰

Yhtiöiden liiketoiminnallinen rakenne ja organisointi vaikuttavat siihen, millä tasoilla arvonalentumistestauksia suoritetaan. Eri yhtiöissä rahavirtaa tuottavien yksiköiden määrittely perustui erilaisiin tulorahavirtojen itsenäisyyttä kuvaaviin tekijöihin. Noin puolet yhtiöistä oli määritellyt rahavirtaa tuottavat yksiköt standardin mainitsevien rahavirtojen itsenäisyyttä kuvaavien tekijöiden (esim. tuotelinja, toimipaikka, jne.) perusteella. Toinen puoli yhtiöistä sen sijaan kertoi rahavirtaa tuottavan yksikön määrittelyn perustuvan joko erillisyhtiöasemaan tai IAS 14:n mukaiseen raportoitavaan segmenttiin.

Yhtiöissä oli keskimäärin 12 rahavirtaa tuottavaa yksikköä. Yksiköiden määrä oli vähimmillään yksi ja enimmillään lähes sata. Yhtiöissä oli keskimäärin neljästä viiteen sellaisia rahavirtaa tuottavia yksiköitä tai yksiköiden ryhmiä, joille oli kohdennettu liikearvoa. Noin puolet yhtiöistä oli kohdentanut liikearvoa rahavirtaa tuottavalle yksikölle tai yksikköjen ryhmälle, joka oli samalla tasolla kuin ensi- tai toissijainen segmentti.

Yhtiöt eivät pitäneet omaisuuserien kohdentamista eri rahavirtaa tuottaville yksiköille ongelmallisena. Sisäisessä raportoinnissa on jo aiemmin totuttu omaisuuserien kohdentamiseen eri liiketoimintayksiköille. Vastaavasti suurin osa yhtiöistä ilmoitti liikearvon kohdentamisen tapahtuneen luontevasti johdon sisäisessä raportoinnissaan seuraamalle alimmalle tasolle. Testaustason valintaa yhtiöt perustelivat mm. sillä, että synergiaedut realisoituvat valitulla tasolla sekä sillä, että taso määrittynyt aiheuttamis- tai hyödyttämisperiaatteen mukaan.

Vastausten perusteella sai kuitenkin sellaisen käsityksen, että rahavirtaa tuottavat yksiköt oli joissain tapauksissa määritelty vain liikearvon eikä muiden omaisuuserien testausta varten. Tällöin rahavirtaa tuottavien yksiköiden määrittelemisessä on sovellettu suoraan IAS 36.80:tä, joka sallii liikearvon kohdennuksen ja testauksen tehtävän segmenttitasolla. Tämä saattaa olla viite siitä, että tulorahavirtojen itsenäisyyttä kuvaavia tekijöitä³¹ ei aina ole arvioitu huolellisesti määriteltäessä rahavirtaa tuottavia yksiköitä. Tämän seurauksena testaus voi tapahtua sellaisella tasolla, jolla arvonalentumisia ei havaita.

IFRS 8 *Operating Segments* on tulossa voimaan siten, että sitä sovellettaisiin yhtiöissä viimeistään 1.1.2009 alkaen. Johdon näkökulmaa korostavan uuden lähestymistavan mukainen segmenttien määrittely saattaa vaikuttaa yhtiötasolla rahavirtaa tuottavien yksiköiden tai niiden muodostamien ryhmien määrittelyyn.

4.2 Arvonalentumisviitteiden seurantaan panostettava

Yhtiöiden tulee arvioida jokaisena raportointikauden päättymispäivänä (osavuoden päättyessä), onko olemassa viitteitä siitä, että jonkin omaisuuserän arvo saattaisi olla alentunut. Lisäksi keskenäinen aineeton omaisuuserä tai aineeton omaisuuserä, jonka taloudellinen vaikutusaika on määritelty rajoittamattomaksi sekä yritysten yhteenliittymissä syntynyt liikearvo on testattava vuosittain riippumatta siitä, onko olemassa viitteitä arvonalentumisesta.³²

²⁹ IAS 36.66-69

³⁰ IAS 36.80-82

³¹ IAS 36.68-69, IAS 36.130(d)(i)

³² IAS 36.9, IAS 36.10

Markkinavalvonta

Viitteiden seurannan organisoinnissa parannettavaa

Säännöllinen, eri organisaatiotasolla toteutettava arviointi mahdollistaa arvonalentumista ilmaisevien viitteiden havaitsemisen ajoissa. Tarpeelliset arvonalentumiset tulevat siten kirjatuiksi oikea-aikaisesti.

Pääosa yhtiöistä suoritti viitteiden arvioinnin neljännesvuosittain tai useammin ja muutama yhtiö tilikausittain.³³ Lähes kaikissa yhtiöissä viitteitä arvioitiin useammalla kuin yhdellä organisaatiotasolla.

Viitteiden seurannassa ja dokumentoinnissa oli havaittavissa merkittäviä eroja yhtiöiden välillä. Arviointityö tapahtui esimerkiksi osana johdon raportointiprosessia talous- ja liiketoimintayksiköiden yhteistyönä, mutta ei useammalla eri organisaatiotasolla. Parhaissa yhtiöissä viitteiden arviointi ja dokumentointi oli sen sijaan sisällytetty vastuunjakoon ja se tapahtui monella eri organisaatiotasolla. Viitteiden arviointiin osallistuivat sekä taloushallinnon että liiketoimintayksiköiden edustajat. Suppeimmillaan viitteiden arvioinnin kerrottiin tapahtuvan keskitetyn taloushallinnon toimesta.

Toimintaympäristön muutosten seuranta kiinteämmäksi osaksi arvonalentumistestauksen prosessia

Mahdollisen arvonalentumisen arvioimiseksi tulee tarkastella sekä sisäisiä että ulkoisia informaatiolähteitä.³⁴ Standardin luetteloja informaatiolähteistä voidaan pitää vähimmäislähtökohtana. Eräänä ulkoisena informaatiolähteenä standardissa mainitaan markkinaperusteiset, teknologiset, lainsäädännölliset tai taloudelliset muutokset yrityksen toimintaympäristössä, jotka yhtiön tulee ottaa huomioon arvioidessaan, onko olemassa viitteitä siitä, että jonkin omaisuuserän arvo saattaa olla alentunut.

Lähes kaikki yhtiöt kuvasivat vastauksissaan, että yllä mainittuja seikkoja seurattiin osana yhtiöiden yleistä riskienhallintaprosessia tai riskianalyysiä. Pääosassa yhtiöitä yleinen riskikartoitus tai riskianalyysi tehtiin säännöllisesti vähintään kerran vuodessa. Yhtiöiden tulee kuitenkin arvioida, onko standardin edellyttämä IAS 36.12:ssa mainittujen toimintaympäristön muutosten seuranta osa vuosittaista arvonalentumistestauksen prosessia, jotta mahdolliset viitteet havaittaisiin ja tarvittaessa suoritettaisiin arvonalentumistestaus.

Standardissa mainitaan eräänä sisäisenä informaatiolähteenä sisäisen raportoinnin tuottama aineisto. Pääosa yhtiöistä kuvasi vastauksissaan, että sisäisen raportoinnin tuottamaa aineistoa seurattiin säännöllisesti vähintään kuukausittain. Yhtiöt vertasivat budjetoitua ja toteutunutta kehitystä ja ottivat viitteiden arvioinnissa huomioon mahdolliset erot.

Vain harvat yhtiöt käyttivät viitteiden arvioinnissa muita kuin standardissa mainittuja lähteitä. Ratan mielestä yhtiöiden tulisi arvioida, onko olemassa sellaisia muita yritys- tai toimialakohtaisia informaatiolähteitä, joita niiden tulisi seurata.

³³ Viitteiden olemassaolo ei aiheuttanut kerrytettävissä olevan rahamäärän laskentaa tilanteissa, joissa se oli edellisissä testaus tilanteissa selvästi ylittänyt kirjanpitoarvon.

³⁴ IAS 36.12

Markkinavalvonta

4.3 Näkökohtia käyttöarvon laskentaan

Pääosa yhtiöistä määrittä rahavirtaa tuottavan yksikön tasearvon vertailuarvona eli kerrytettävissä olevana rahamääränä vain käyttöarvon, koska se yksistään ylitti kirjanpitoarvon.³⁵ Vajaa kolmannes yhtiöistä määrittä sekä käyttöarvon että käyvän arvon vähennettynä myynnistä aiheutuvilla menoilla.³⁶

Käyttöarvon määrittämisessä kaikki yhtiöt sovelsivat tulevien rahavirtojen diskonttausmenetelmää³⁷. Tuleviin rahavirtoihin liittyvä riski voidaan ottaa huomioon joko diskonttauskorossa (perinteinen lähestymistapa) tai rahavirroissa (rahavirtojen odotusarvoon perustuva lähestymistapa).³⁸ Lähes kaikki yhtiöt ottivat riskin huomioon diskonttauskorossa.

Gordonin mallia voidaan soveltaa perustelluissa tilanteissa

Ennakoidut rahavirrat arvioidaan omaisuuserän tai rahavirtaa tuottavan yksikön taloudellisen vaikutusajan päättymiseen saakka ekstrapoloimalla budjetteihin/ennusteihin perustuvat ennakoidut rahavirrat myöhemmille vuosille arvioitua kasvuvauhtia käyttäen.³⁹ IAS 36.6 määrittelee taloudellisen vaikutusajan joko ajanjaksoksi, jona yhtiön odotetaan käyttävän omaisuuserää tai suori- tai muiden yksiköiden määräksi, jonka omaisuuserän odotetaan tuottavan yhteisölle.

Rahavirtaa tuottaviin yksiköihin sisältyvien poistokelpoisten omaisuuserien taloudellinen vaikutusaika oli yhtiöissä keskimäärin 3 - 30 vuotta. Lähes poikkeuksetta rakennuksilla oli pisin taloudellinen vaikutusaika, joka vaihteli 25 -50 vuoden välillä.

Liikearvon arvonalentumistestauksissa sovelletaan yleisesti mallia, jossa vastaisten rahavirtojen nykyarvo perustuu ns. ikuisuusolettamaan (aikaperiodi on päättymätön tai ääretön). Tällöin käyttöarvon ns. jäännösosan (vuosittaisten rahavirtaennusteiden jälkeen) nykyarvo määritetään Gordonin mallilla.⁴⁰ Käytännön yksittäisissä soveltamistilanteissa mallin antamaan tulokseen vaikuttavat ennusteperiodin pituuden lisäksi myös vastaisen rahavirran taso, käytettävä diskonttauskorkeus ja kasvuvauhti. Kyselyn vastausten perusteella yhtiöt laskivat käyttöarvon jäännösosan Gordonin mallilla silloin, kun rahavirtaa tuottaville yksiköille oli kohdistettu liikearvoa.

Kun rahavirtaa tuottavalle yksikölle ei ollut kohdistettu liikearvoa, määrittä kolmannes yhtiöistä rahavirrat rajalliselta ajanjaksolta. Kaksi kolmannesta yhtiöistä puolestaan kertoi käyttävänsä Gordonin mallia tällaisessakin tilanteessa. Tämän perusteella ei voida kuitenkaan arvioida, olisiko arvonalentumisia tullut tosiasiallisesti kirjattavaksi, jos käyttöarvolaskelmiin sisältyvät rahavirtaennusteet olisi määritetty kaikissa tapauksissa rajalliselta ajanjaksolta.

Kun rahavirtaa tuottava yksikkö ei sisällä liikearvoa tai taloudelliselta vaikutusajaltaan rajoittamattomia aineettomia hyödykkeitä, rahavirrat ennakoidaan rahavirtaa tuottavan yksikön taloudellisen vaikutusajan päättymiseen saakka. Tässä tilanteessa taloudellinen vaikutusaika on luonteeltaan rajallinen.

³⁵ IAS 36.19

³⁶ IAS 36.18

³⁷ Kyselylomakkeella oli yhtenä vaihtoehtona EVA (Economic Value Added)-menetelmän käyttö, jota jotkut yhtiöt käyttivät tarkistaakseen rahavirtojen nykyarvolla saamaansa tulosta.

³⁸ IAS 36 Liite A Perinteinen tapa ja rahavirtojen odotusarvoon perustuva tapa lähestyä nykyarvoa.

³⁹ IAS 36.36, IAS 36.7 (a) kohdan mukaan IAS 36.18–57 vaatimuksissa käytetään termiä "omaisuuserä", mutta ne koskevat samalla tavoin yksittäistä omaisuuserää ja rahavirtaa tuottavaa yksikköä.

⁴⁰ Gordonin malliin liittyvä ääretön aikaperiodi antaa korkeamman käyttöarvon kuin ajan suhteen äärellinen tarkastelu. Mitä lyhyempi omaisuuserien todellinen vaikutusaika on, sitä suuremman virheen Gordonin mallin käyttö aiheuttaa käyttöarvon määrään.

Markkinavalvonta

Kun rahavirtaa tuottava yksikkö sisältää liikearvoa tai taloudelliselta vaikutusajaltaan rajoittamattoman aineettoman hyödykkeen, yhtiön tulee arvioida, synnyttävätkö liikearvo ja em. aineettomat hyödykkeet tulevia rahavirtoja siten, että yhtiö voi perustellusti katsoa, että koko rahavirtaa tuottavan yksikön taloudellinen vaikutusaika on rajoittamaton. Gordonin mallin antama tulos on käyttöarvon jäännösosan likimääräinen arvo.

Vähemmistöosuuksia ei voi sisällyttää tuleviin rahavirtoihin

Pääosalla yhtiöistä ei ollut vähemmistöosuutta tai sen merkitys oli epäolennainen sellaisissa rahavirtaa tuottavissa yksiköissä, joihin oli kohdistettu liikearvoa. Suurin osa niistä yhtiöistä, joilla oli vähemmistöosuutta liikearvoa sisältäneissä rahavirtaa tuottavissa yksiköissä, oli kuitenkin oikaisut vähemmistöosuuden vaikutuksen standardin vaatimusten vastaisesti⁴¹. Ne olivat oikaisseet tulevia rahavirtoja vähemmistön osuudella, kun taas standardi vaatii oikaisemaan liikearvon kirjantoimintoarvoa siten, että se sisältää myös vähemmistölle kuuluvan liikearvon.

Rahavirtaennusteet perustuivat oikaistuille johdon hyväksymille budjeteille

Enemmistö yhtiöistä käytti johdon hyväksymiä varsinaisia budjetteja/ennusteita, joita se oikaisi arvonalentumistestausta varten. Loput yhtiöt laativat rahavirtaennusteet joko erikseen arvonalentumistestausta varten tai perustivat ennusteensa strategiaan suunnitelmiin tai hyväksytyihin budjetteihin sellaisenaan.

Budjetteja/ennusteita oikaistiin standardin mukaisilla suunnitelluilla yritysostoilla, uusinvestoinneilla ja uudelleenjärjestelyillä, joihin johto ei ollut vielä sitoutunut⁴². Nämä oikaisut ovat yhtiökohtaisia ja riippuvat yhtiön toiminnan kasvu- ja uudelleenjärjestelystrategiasta ja -suunnitelmista. Tämän lisäksi rahavirtoja oikaistiin myös budjettien mahdollisilla kannustinvaikutuksilla, aikaisemmillä ennustevirheillä ja muilla yhtiökohtaisilla seikoilla, kuten liiketoiminnan syklisyyttä koskevilla oletuksilla.

Lähes puolessa yhtiöistä ennakoidut rahavirrat perustuivat EBIT-tason tulokselle ja kolmanneksessa yhtiöistä EBITDA-tason tulokselle. Vastauksista kävi ilmi, että lähes kaikki yhtiöt vähensivät vuosittain tulevista rahavirroista korvausinvestointivaateen.⁴³ Korvausinvestointivaateen suuruus määriteltiin puolessa yhtiöistä poistojen perusteella. Loput arvioivat korvausinvestointivaateen historiallisen tiedon, investointisuunnitelmien, liikevaihdon yms. perusteella. Muutama yhtiö otti huomioon korvausinvestointien suuruutta määrittäessään nykyisen tason lisäksi kasvun vaikutuksen.

Omaisuserien kerryttämät rahavirrat on arvioitava niiden nykyisen kunnan perusteella.⁴⁴ IAS 36.49:ssa todetaan, kun rahavirtaa tuottava yksikkö koostuu taloudelliselta vaikutusajaltaan toisistaan poikkeavista omaisuseristä, jotka kaikki ovat yksikön senhetkisen toiminnan kannalta välttämättömiä, yksikköön liittyviä vastaisia rahavirtoja arvioitaessa katsotaan, että lyhyemmän taloudellisen vaikutusajan omaavien omaisuserien korvaaminen uusilla on osa yksikön huoltoa.

Budjettikauden ennustettujen rahavirtojen reaalin kasvu perustui pääasiassa toimialan kasvuun ja oman markkinaosuuden säilyttämiseen ja/tai toiminnan tuottavuuden ja tehokkuuden parantamiseen. Budjettikauden jälkeisissä ennustetuissa rahavirroissa lähes puolet yhtiöistä käytti re-

⁴¹ IAS 36.91-95

⁴² IAS 36.33(b)

⁴³ Rajoittamattoman ennusteperiodin soveltaminen johtaa rahavirtaa tuottavaan yksikköön sisältyviin omaisuseriin liittyvien vuosittaisten korvausinvestointien arvioimiseen ja niiden sisällyttämiseen rahavirtoihin.

⁴⁴ IAS 36.44

Markkinavalvonta

aalisena kasvutekijänä positiivista vakiota. Pienessä osassa yhtiöitä reaalin kasvu oli nolla tai jopa negatiivinen. Viidennes yhtiöistä käytti eri rahavirtaa tuottavissa yksiköissä erilaisia kasvutekijöitä.

Saatujen vastausten perusteella laskelmiin sisällytetty pitkän aikavälin reaalin kasvutekijä oli keskimäärin 1,2 % ja maksimissaan 8 %. Budjettikauden jälkeiseltä ajalta sovelletun kasvuvauhdin määrittävät tekijät vaihtelivat suuresti. Budjettikauden jälkeiseltä ajalta laskelmissa käytettävä kasvuvauhti ei saa ylittää yhtiön tuotteiden, toimialojen tai toimintamaan tai -maiden pitkän aikavälin keskimääräistä kasvuvauhtia, eikä niiden markkinoiden keskimääräistä kasvuvauhtia, joilla omaisuuserää käytetään, ellei korkeampi kasvuvauhti ole perusteltavissa.⁴⁵

Diskonttauskoron komponenttien määrittämisen tekniikoissa vaihtelua

Rata havaitsi, että IAS 36:n soveltamisessa diskonttauskoron komponenttien määrittämistekniikat vaihtelivat. Tämä saattaa johtua osittain siitä, että standardin vaatimusten ja rahoitusteoreettisten periaatteiden yhteen sovittaminen on käytännössä haasteellista. Alla esitetään kyselyn perusteella esiin nousseita havaintoja. Nämä eivät kuitenkaan ole yleisiä kannanottoja siihen, kuinka IAS 36:ta tulisi soveltaa.

Standardin mukaan ennakoitujen rahavirtojen diskonttauskorko on määritettävä ennen veroja ja sen on kuvastettava markkinoiden näkemystä sekä rahan aika-arvosta että omaisuuserään liittyvistä erityisriskeistä.⁴⁶ Markkinoiden näkemystä kuvastava korko on yhtä suuri kuin tuotto, jota sijoittajat edellyttäisivät vastaavanlaiset rahavirrat tuottavalta omaisuuserältä.⁴⁷ Tämä korko arvioidaan sellaisen julkisesti noteeratun yhteisön pääomakustannusten painotetun keskiarvon perusteella, jolla on tarkasteltavana olevaa omaisuuserää suorituspotentiaaliltaan ja riskeiltään vastaava yksittäinen omaisuuserä tai -salkku.

Kun korkokantaa ei ole saatavissa markkinoilta, yhteisö käyttää diskonttauskorkoa arvioidessaan sen korvikkeita.⁴⁸ IAS 36:n liitteessä on todettu, että yhtiö voisi ottaa diskonttauskoron arvioinnin lähtökohdaksi yhtiön pääomakustannuksen painotetun keskiarvon, jota tulee oikaista omaisuuserän arvioituihin rahavirtoihin liittyvillä erityisriskeillä. Tämän lisäksi todetaan, että diskonttauskorko ei riipu yhtiön pääomarakenteesta, eikä siitä, millä tavalla yhtiö on rahoittanut omaisuuserän hankinnan, koska vastaiset omaisuuserästä odotettavat rahavirrat eivät riipu omaisuuserän hankinnan rahoittamistavasta.

Markkinaperusteisen diskonttauskoron korvikkeena oli yhtä yhtiötä lukuun ottamatta käytetty pääomakustannusten painotettua keskiarvoa (WACC). Pääomakustannusten painotettuna keskiarvona ei kuitenkaan lähtökohtaisesti käytetty konsernin omaa pääomakustannusta. Vastausten perusteella kuitenkin noin neljänneksessä yhtiöistä arvonalentumisen diskonttauskorko vastasi konsernin rahoituksen keskimääräistä kustannusta.

Lähes puolet yhtiöistä määrittivät diskonttauskoron ensin koko konsernille. Tämän jälkeen kolmasosa yhtiöistä oikaisi konsernitasolla määritettyä diskonttauskorkoa rahavirtaa tuottavaan yksikköön liittyvällä riskillä, joka oli pääasiassa maariski. Parhaissa yhtiöissä diskonttauskorko määritettiin erikseen jokaiselle rahavirtaa tuottavalle yksikölle.

⁴⁵ IAS 36.33(c)

⁴⁶ IAS 36.55

⁴⁷ IAS 36.56

⁴⁸ IAS 36.57 ja standardin liitteen A:n kappaleet A15-21.

Markkinavalvonta

Diskonttauskorko tulee määrittää ennen veroja⁴⁹. Saatujen vastausten perusteella suurin osa yhtiöstä laski käyttöarvon ottaen huomioon verot sekä rahavirroissa lähtevinä rahavirtoina että diskonttauskorossa pääoman kustannusta alentavana tekijänä. Tämän jälkeen yhtiöt oikaisivat diskonttauskoron vastaamaan ennen veroja ja useimmat yhtiöistä vielä varmensivat laskennalla, että verotekijällä oikaistu diskonttauskorko antaa saman käyttöarvon.

Diskonttauskoron komponenttien määrittämisestä

Seuraavassa taulukossa on yhteenveto yhtiöiden arvonalentumistestauksissa käyttämien diskonttauskorkojen (pääomakustannusten painotetun keskiarvon⁵⁰) komponenteista, sekä niiden keskiarvot, minimi ja maksimit. *Oman pääoman tuotto* perustui kahta yhtiötä lukuun ottamatta Capital Asset Pricing -hinnoittelumallille.

Taulukko 3. Diskonttauskoron komponentit. Keskiarvot ovat aritmeettisia keskiarvoja. Yhtiökohtainen diskonttauskorko on laskettu rahavirtaa tuottavien yksiköiden diskonttauskorkojen aritmeettisena keskiarvona. Minimi- ja maksimiarvot ovat rahavirtaa tuottavissa yksiköissä käytettyjä arvoja.

Tekijä	Keskiarvo (N=28)	Minimi	Maksimi
Diskonttauskorko (verojen jälkeen)	9,8	7,5	16,9
Pääomarakenne D/(D+E)	0,35	0,07	0,6
Vieraan pääoman kustannus R_d	5,1	3	6,5
Verokanta t	26,2	20	30
Oman pääoman tuotto R_e	10,4	6,5	14,8
Riskitön korko R_f	4,1	3,7	5,6
Markkinariskipreemio (r_m-r_f)	5,6	3,5	12,5
Sijoituskohteen riskin määrä Beta	1,04	0,50	1,63

Pääomarakenteena käytettiin pääasiassa ns. optimaalista pääomarakennetta, jota reilusti puolessa yhtiöitä edusti tavoiterakenne ja viidenneksessä yhtiöistä verrokkiryhmän pääomarakenne. Lähes viidenneksessä yhtiöistä käytettiin oman taseen pääomarakennetta. Osa vastaajista oli arvostanut pääomat nimellisarvoon, vaikka arvonmäärityksessä tulee käyttää pääomien käypiä arvoja.

Vieraan pääoman kustannuksena runsas puolet vastanneista yhtiöistä käytti riskitöntä korkoa liittäen joko toimiala- tai yhtiökohtaisella marginaalilla, noin neljännes omaa vieraan pääoman kustannusta ja loput määrittävät sen muutoin.

Oman pääoman tuottoa laskettaessa reilu kolmannes yhtiöistä käytti riskittömänä korkona Suomen valtion pitkäaikaisten (10-v) joukkovelkakirjalainojen korkoja. Muutama yhtiö käytti joko euroalueen tai Saksan joukkovelkakirjalainojen korkoja. Tyypillisin käytetty markkinapreemio oli 4,5 %. Kaksi yhtiötä oli lisännyt markkinapreemioon ns. pienyhtiöpreemion.

Sijoituskohteen riskin määrän määrittämisessä oli suuri kirjo. Betana oli käytetty markkinaperusteista toimialabetaa, verrokkiryhmän betaa, oman osakkeen betaa, tai tilinpäätösaineistosta laskettua betaa tai sen taso oli arvioitu itse. Jos beta oli laskettu oman osakkeen perusteella, oli joissakin yhtiöissä sen tasoa varmennettu vertaamalla sitä toimialan betaan.

⁴⁹ IAS 36.55

⁵⁰ $WACC = r_d(1-t) * D/(D+E) + r_e * E/(D+E)$, jossa r_e perustui Capital Asset Pricing mallille $r_e = r_f + \text{beta} (r_m - r_f)$

Markkinavalvonta

4.4 Arvon alentumisprosessin ja sen vaiheiden dokumentointi osittain puutteellista

Yhtiöt kuvasivat vastauksissaan arvon alentumistestauksen prosessia, dokumentointiperiaatteita ja järkevyydentarkastelua. Saatujen kuvausten perusteella vaikuttaa siltä, että harvalla yhtiöllä on arvon alentumistestauksen prosessi yksityiskohtaisesti kuvattu ja dokumentoitu. Tämä herättää kysymyksen siitä, onko prosessia ja sen vaiheita työstetty riittävästi sen varmistamiseksi, että kaikki IAS 36:n vaatimukset tulevat otetuksi huomioon.

Lähes kaikissa vastanneissa yhtiöissä testaustulosten järkevyydentarkastelua tehtiin useammalla kuin yhdellä tavalla. Arvon alentumistestausten tulokset varmennettiin samassa yhteydessä, kun johto hyväksyi ne. Järkevyydentarkastelua suoritettiin yli puolessa yhtiöistä myös herkkyyssanalyysillä esimerkiksi käytetyn diskonttauskoron suhteen. Muita mainittuja tapoja arvon alentumistestausten tulosten varmentamiseen olivat esimerkiksi vertailu sisäisen laskennan ennusteisiin, toteutuneisiin lukuihin, edellisten testausten tuloksiin ja markkinoiden näkemyksiin, esimerkiksi vertaamalla nettovarallisuuden laskennallista arvoa testaushetken todelliseen markkina-arvoon.

Arvon alentumistestauksessa prosessin eri vaiheiden dokumentointi ja johtopäätösten järkevyydentarkastelu ovat jatkuvuuden ja tulosten oikeellisuuden kannalta keskeisiä toimenpiteitä.

5 Muita valvontahavaintoja

5.1 Pankkien lainakannan arvostuksessa kehitettävää

Rata selvitti osana tilinpäätösvalvontaansa suurimpien suomalaisten pankkien myöntämien lainojen arvostamista.

IAS 39 *Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen* mukaan lainoiksi ja muiksi saamisiksi luokitellut myönnetyt lainat arvostetaan tilinpäätöksessä jaksotettuun hankintamenuun ja niille tulee tehdä arvonalentumistestaus. IAS 39 edellyttää, että jokaisena tilinpäätöspäivänä arvioidaan, onko olemassa objektiivista näyttöä arvonalentumisesta. Arvon alentumisen arviointiprosessi on kaksivaiheinen. Ensin arvioidaan yksittäin, onko olemassa objektiivista näyttöä merkittävien lainojen arvonalentumisesta. Tämän jälkeen lainat, jotka yksittäin eivät ole merkittäviä tai joissa ei yksittäin arviotaessa havaittu objektiivista näyttöä arvonalentumisesta, ryhmitellään samankaltaisten luottoriskiominaisuuksien perusteella. Arvonalentumisprosessissa sekä merkittävien yksittäin arviotavien lainojen että lainoista muodostettujen ryhmien osalta arvioidaan erikseen niistä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Mikäli tämä rahamäärä ei vastaa taseessa olevaa kirjanpitoarvoa, on lainoista kirjattava arvonalentumistappio.

Rata havaitsi, että pankkien soveltamat tilinpäätöksen laatimisperiaatteet perustuivat myönnettyjen luottojen osalta osittain vakavaraisuuslaskennan vaatimuksiin. Vakavaraisuuslaskennassa ollaan siirtymässä uuteen Basel II mukaiseen laskentaan, joka perustuu odotetun tappion käsitteeseen. IAS 39 säännökset puolestaan perustuvat syntyneiden tappioiden, joista on jo objektiivista näyttöä, käsitteeseen. Ratan havaintojen mukaan säännösten väliset erot johtivat tarkastelun kohteina olleissa pankeissa siihen, että arvonalentumisten määrä tilinpäätöksissä ei aina ollut yhdenmukainen IAS 39:n vaatimusten kanssa.

Erityisesti ryhmäkohtaisten arvonalentumisten arviointikäytännöissä oli eroja verrattuna IAS 39:n vaatimuksiin. Näistä merkittävimmät erot liittyivät vakuuksien arvostamiseen. Vakuuksien arvostamisessa käytettiin tarkastelun kohteena olleissa pankeissa pääosin vakavaraisuuslaskennan asettamia vaatimuksia. Vakuuksien arviointi ei tällöin aina perustunut niihin vakuuksista odotettavissa oleviin rahavirtoihin, mitä IAS 39 edellyttää. Tämä voi johtaa siihen, että vakavaraisuuslaskennan vaatimusten mukaisessa vakuuksien arvostamisessa vakuusvaje voi muodostua suuremmaksi, kuin mitä IAS 39 edellyttää. Suurempi vakuusvaje voi siten kasvattaa arvonalentumistappion määrää. Lisäksi arvonalentumisten osalta havaittiin puutteita myönnettyjen takausten ja johdannaisten käsittelyssä. Näistä syntyvä mahdollinen luottoriski oli myös sisällytetty ryhmäkohtaisten arvonalentumisten määrän arviointiin toisin kuin mitä IAS 39 edellyttää.

Rata on antanut selvityksen kohteena olleille pankeille pankkikohtaisen palautteen ja ohjeistuksen näiden asioiden kehittämiseksi.

5.2 Sijoituskiinteistöhankintojen laskennallisen verovelan käsittely epäyhtenäistä

Rata selvitti, kuinka kiinteistösjoittamista harjoittavat yhtiöt olivat käsitelleet tilinpäätöksissään kiinteistöhankintojen yhteydessä laskennallisia verovelkoja. Selvityksestä kävi ilmi, että yhtiöt olivat soveltaneet IAS 12:ta *Tuloverot* eri tavalla. Laskennallisten verovelkojen epäyhtenäinen

Markkinavalvonta

tilinpäätöskäsittely heikentää toimialan yhtiöiden taloudellisen informaation vertailua merkittävässä määrin.

Epäyhtenäinen tilinpäätöskäsittely liittyy tälle toimialalle tyypilliseen toimintatapaan hankkia sijoituskiinteistö erillisen (keskinäisen) kiinteistöyhtiön osakkeiden muodossa eikä suorana kiinteistön hankintana. Näissä hankinnoissa yhtiöt olivat määritelleet hankitun sijoituskiinteistön verotuksellisen arvon eri tavalla. Tällä on vaikutusta laskennallisen verovelan määrän.

Lisäksi havaittiin, että IFRS 3:n *Liiketoimintojen yhdistäminen* soveltamisessa oli epäyhtenäistä käytäntöä siltä osin, minkälaiset kiinteistökaupat oli luokiteltu liiketoimintojen yhdistämiseksi ja minkälaiset omaisuuserien hankinnoiksi. Luokittelu vaikuttaa voimassaolevan IAS 12:n mukaan laskennallisen verovelan laskentaan, koska IAS 12.15(b):n mukaan laskennallista verovelkaa ei lasketa omaisuuserien hankinnoiksi luokiteltujen liiketoimien väliaikaisista eroista.

Rata katsoo, että yhtiöiden tulisi kiinnittää huomiota sijoituskiinteistöihankintojen luokittelussa käytettävien kriteerien määrittelyyn, niiden johdonmukaiseen soveltamiseen sekä dokumentointiin, koska sijoituskiinteistöihankintojen luokittelulla on tällä hetkellä merkitystä laskennallisen verovelan laskentaan. Rata pitää tärkeänä, että yhtiöt panostaisivat luokittelukriteerien yhdenmukaistamiseen toimialan sisällä.

Ratan näkemyksen mukaan IFRS 3:n mukaisissa liiketoimintojen yhdistämisissä sijoituskiinteistön verotuksellisen arvona tulisi käyttää konsernitilinpäätökseen sisältyvien omaisuuserien eli kiinteistöyhtiön kirjanpitoon merkityn kiinteistön verotuksellista arvoa eikä erillisyhtiön kirjanpidossa olevaa kiinteistöyhtiön osakkeiden hankintamenoa.

IASB:n odotetaan sekä muuttavan että selkeyttävän tuloveroja ja liiketoimintojen yhdistämistä koskevaa sääntelyä. Ratan tämän hetkisen käsityksen mukaan valmisteilla olevat selvennykset vahvistavat edellä esitettyä Ratan näkemystä asiasta ja jo nykyiseen IAS 12:een pohjautuvaa kirjanpitokäsittelyä. Edellä esitetyt näkökohdat perustuvat kuitenkin selvityksen yhteydessä saatuihin Ratan ulkopuolisiin näkemyksiin tulevan sääntelyn suunnasta. Vahvistusta sääntelyn kehitykselle saadaan siinä vaiheessa, kun IASB julkaisee asiaa koskevan standardin muuttamista koskevan luonnoksen. Tämän odotetaan tapahtuvan vuoden 2007 loppupuolella.

Markkinavalvonta

Liite 1. Vuonna 2006 suurimpia yrityskauppoja tehneet yhtiöt sekä vertailutiedot vuodelta 2005

2006			Kokonais- hankinta- hinta milj. eur	Hankinnoissa syntynyt liikearvo milj. eur
	Yhtiö	Hankinnan kohde		
1	Sponda	Kapiteeli Oyj	960	28
2	Fortum	E.ON Finland Oyj, muut	818	0
3	Nokia	Intellisync Corporation, muut	691	488
4	Metso	Aker Kvaernerin Pulping- ja Power- liiketoiminnot, muut	359	284
5	Stora Enso	Arapoti Group, muut	330	0
6	Cramo	Cramo Holding B.V.	200	139
7	Rautaruukki	OOO Ventall, muut	150	61
8	Kemira (*)	OOO Kraski Teks, Lanxess –konsernin paperikemikaaliliiketoiminta	137	32
9	Componenta	Döktas Dökümcülük Sanayi ve Ticaret A.S.	111	41
10	Cargotec	BMH Marine AB, East Coast Cranes and Electrical Contracting Inc. -yhtiön liike- toiminta, muut	103	68

(*) Vuoden 2006 hankintoihin sisältyy myös Cytec Industries Inc:n vesikemikaali- ja akryyliami-
diliiketoiminta. Sitä koskien ei tietoja ollut saatavilla, joten se ei sisälly yllä esitettyihin lukuihin.

2005			Kokonais- hankinta- hinta milj. eur	Hankinnoissa syntynyt liikearvo milj. eur
	Yhtiö	Hankinnan kohde		
1	OKO Pankki	Pohjola	1 773	514
2	Amer Sports	Salomon	476	- 55
3	Elisa	Saunalahti, Tikka Communications	412	297
4	Stora Enso	Schneidersöhne, muut	329	114
5	Kemira	Finnish Chemicals, Verdugt, Kemiron Companies	319	365
6	TietoEnator	S.E.S.A, AttentiV, muut	193	151
7	Kesko	Indoor Group, Norgros, Stroymaster, Pikoil	189	80
8	SanomaWSOY	Independent Media BV, muut	168	82
9	Cargotec	MacGregor, muut	132	116
10	Wärtsilä	Deutz, Gerhardt Holding/huoltotoimin- ta, Navalips	127	49

Markkinavalvonta

Liite 2. Suurimmat liikearvot ja liikearvon osuus omasta pääomasta 31.12.2006 ja vertailutiedot vuodelta 2005

2006	Yhtiö	Liikearvo / oma pääoma %	2006	Yhtiö	Liikearvo milj. eur
1	Turvatiimi	206	1	UPM	1 514
2	SYSOPENDIGIA	136	2	SanomaWSOY	1 393
3	Salcomp	125	3	Stora Enso	907
4	Affecto	111	4	Elisa	772
5	SanomaWSOY	105	5	Sampo	599
6	Ixonos	103	6	Kemira	581
7	Keskisuomalainen	102	7	KONE	557
8	Tiimari	100	8	Nokia	532
9	KONE	80	9	Huhtamäki	525
10	Etteplan	79	10	Cargotec	513
11	Cencorp	77	11	Metso	498
12	Talentum	74	12	OKO Pankki	494
13	Evia	73	13	TietoEnator	448
14	TietoEnator	72	14	Wärtsilä	417
15	Solteq	68	15	Outokumpu	404
16	Huhtamäki	61	16	M-real	376
17	Lassila&Tikanoja	60	17	Amer Sports	290
18	Suominen Yhtymä	60	18	YIT	249
19	Elisa	59	19	Cramo	153
20	Cargotec	59	20	Kesko	131

2005	Yhtiö	Liikearvo / oma pääoma %	2005	Yhtiö	Liikearvo milj. eur
1	Proha	251	1	UPM	1 514
2	Turvatiimi	131	2	SanomaWSOY	1 329
3	Ruukki Group	126	3	Stora Enso	961
4	SanomaWSOY	115	4	Elisa	771
5	Ixonos	100	5	Sampo	691
6	SYSOPENDIGIA	97	6	M-real	568
7	Affecto	92	7	Kemira	558
8	Endero	90	8	Huhtamäki	546
9	TietoEnator	87	9	Metso	498
10	KONE	74	10	KONE	498
11	Huhtamäki	67	11	Outokumpu	451
12	Lassila&Tikanoja	64	12	Cargotec	441
13	Keskisuomalainen	64	13	TietoEnator	437
14	Rapala VMC	62	14	OKO Pankki	392
15	Suominen Yhtymä	60	15	Wärtsilä	366
16	Amer Sports	58	16	Amer Sports	312
17	Cargotec	57	17	YIT	249
18	Talentum	57	18	Kesko	152
19	Elisa	57	19	Finnlines	109
20	Kemira	55	20	Lassila&Tikanoja	99

Markkinavalvonta

Liite 3. Yhden ensisijaisen segmentin raportoineet yhtiöt

	Yhtiö	Markkina-arvo milj. eur 31.12.2006
1	KONE	4678
2	Wärtsilä ⁵¹	3898
3	Vacon	399
4	F-Secure	349
5	Technopolis	307
6	Tamfelt	293
7	Viking Line	250
8	Perlos	186
9	Talentum	146
10	Norvestia	134
11	Marimekko	118
12	Biotie Therapies	106
13	Salcomp	101
14	Tecnomen	99
15	Nordic Aluminium	97
16	Amanda Capital	78
17	Julius Tallberg-Kiinteistöt	67
18	Larox	65
19	Okmetic	62
20	Benefon	55
21	Efore	49
22	Neomarkka	46
23	Satama Interactive	41
24	Raute	39
25	Turkistuottajat	38
26	Aspocomp	36
27	Incap	31
28	Belttton-yhtiöt	30
29	Inion	28
30	Puuharymä	26
31	Martela	23
32	Kesla	21
33	Honkarakenne	19
34	Oral Hammaslääkärit	17
35	Evox Rifa	14
36	QPR Software	12
37	Stromsdal	12
38	Yleiselektronikka	7
39	TJ-Group	6
40	SSK	6
41	Kylpyläkasino	6

⁵¹ Yhtiö raportoi kaksi liiketoimintasegmenttiä, mutta toinen niistä ei ole yhtiön varsinaista liiketoimintaa. Vastaavasti muidenkin yhtiöiden usein esittämää Muut toiminnot -ryhmää ei ole tässä selvityksessä luokiteltu raportoiduksi segmentiksi, koska ryhmän sisällöstä annetaan usein niukasti tietoa.

Markkinavalvonta

Liite 4. Yhtiöt, jotka ovat esittäneet maantieteellisen segmentin ensisijaisena segmenttinään

	Yhtiö	Markkina-arvo milj. eur 31.12.2006
1	Uponor	2077
2	Huhtamäki	1570
3	Ramirent	1211
4	Citycon	844
5	HKScan	421
6	Ponsse	364
7	Rapala VMC	239
8	Atria Yhtymä	238
9	Comptel	193
10	Olvi	170
11	Basware	150
12	Scanfil	144
13	Affecto	59
14	SSH	33
15	Stonesoft	27
16	TJ-Group	6